Vlaams Parlement

stuk **13** (2010-2011) – Nr. 2-L – Addendum
ingediend op 28 oktober 2010 (2010-2011)

Toelichtingen

bij de middelenbegroting
en de algemene uitgavenbegroting
van de Vlaamse Gemeenschap
voor het begrotingsjaar 2011

Toelichting per programma

Beleidsdomein L:
Energie, Leefmilieu en Natuur,
Landinrichting, Plattelandsbeleid

Addendum

verzendcode: REG

Milieujaarprogramma 2011

Op basis van de wijziging van het decreet algemene bepalingen inzake milieubeleid maakt het Milieujaarprogramma (MJP) 2011 een herkenbaar onderdeel uit van de begroting.

Inleiding

Algemeen

Het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid (verder het DABM genoemd), bepaalt dat het milieubeleid in Vlaanderen gestalte krijgt door de milieubeleidsplanning waarvan de hoekstenen het milieurapport, het milieubeleidsplan en de milieujaarprogramma's zijn.

Het **milieurapport** (MIRA) is de wetenschappelijke onderbouwing van het milieubeleid. De opdracht van de milieurapportering is: het beschrijven van de kwaliteit van het leefmilieu (MIRA-T), aangeven hoe die kwaliteit zich zou kunnen ontwikkelen en via welke beleidsinterventies die ontwikkeling kan worden verbeterd (MIRA-S), en onderzoeken in welke mate en op welke wijze het beleid tot nu toe tot veranderingen in de milieukwaliteit heeft geleid (MIRA-BE). De meest recente rapporten dateren van december 2009. Toen werden de scenariorapporten Milieuverkenning 2030 en Natuurverkenning 2030 gepubliceerd.

Het **milieubeleidsplan** bepaalt de hoofdlijnen van het milieubeleid dat door het Vlaamse Gewest, alsmede door de provincies en gemeenten in aangelegenheden van gewestelijk belang, dient te worden gevoerd. Het plan beoogt enerzijds de bescherming en het beheer van het milieu en anderzijds de doeltreffendheid, de efficiëntie en de interne samenhang van het milieubeleid op alle beleidsniveaus te bevorderen. De jaren 2010-2011 vormen een overgangsperiode in de milieubeleidsplanning. Het milieubeleidsplan 2003-2007 werd vastgesteld door de Vlaamse Regering op 19 september 2003. Naar aanleiding van een wijziging aan het DABM werd het MINA-plan 3 in de loop van 2007 geactualiseerd en verlengd tot eind 2010. Het geactualiseerde plan kreeg de naam "MINA-plan 3+". Een volledig nieuw MINA-plan 4 werd vervolgens voorbereid en opgesteld voor de periode 2011-2015. Het ontwerp MINA-plan 4 is midden 2010 in openbaar onderzoek gegaan. Na verwerking van de resultaten in het najaar volgt de finale politieke besluitvorming. Eens vastgesteld door de Vlaamse Regering kan het MINA-plan 4 vervolgens in werking treden.

De **milieujaarprogramma's** dienen ter uitvoering en operationalisering van het milieubeleidsplan. Nadruk ligt hierbij op de organisatie, het tijdpad en de prioriteitenstelling van de verschillende maatregelen.

Een milieujaarprogramma moet volgens het DABM minstens het volgende bevatten:
- een verslag van de stand van uitvoering van het geldende milieubeleidsplan en de Europese milieuwetgeving;
- een verslag van de stand van zaken aangaande de goedkeuring van internationale overeenkomsten;
- een opgave van de door het Vlaamse Gewest in het komende jaar te verrichten activiteiten en te nemen maatregelen ter uitvoering van het geldende milieubeleidsplan;
- een overzicht van de in het ontwerp van begroting geraamde inkomsten en uitgaven ter uitvoering van het milieubeleidsplan;
- een lijst met alle geplande en lopende onderzoeken en herstelprogramma's.

Milieujaarprogramma 2011

Het milieujaarprogramma 2011 (MJP 2011) is het eerste programma in uitvoering van het MINA-plan 4. Het kwam tot stand in de overgangsperiode tussen twee milieubeleidsplannen en werd daarom opgesteld op basis van het ontwerp MINA-plan 4, het MINA-plan 3+, de evaluatie van de plandoelstellingen en de beleidsnota. Het MJP 2011 focust zich op de opvolging van de doelstellingen en een aantal projecten.

Voor de doelstellingen werd vooral het ontwerp MINA-plan 4 gebruikt –in het kader waarvan al lange discussies over de doelstellingen werden gevoerd-, aangevuld met de evaluatie van het MINA-plan 3+. Voor de rapportering en programmering werd een aantal projecten uit het ontwerp MINA-plan 4 geselecteerd, die starten of al gestart zijn in uitvoering van andere beleidsdocumenten, bv. in het kader van de beleidsnota of als ViA-sleutelproject in het kader van het Regeerakkoord. De voortgang en programmering van het overige beleid krijgt vorm in de beleidsbrief 2011 van de minister.

Uitvoering van het MINA-plan 4

Het DABM geeft het planningsteam de opdracht om vijfjaarlijks een MINA-plan en jaarlijks een milieujaarprogramma voor te bereiden. Het planningsteam bestaat bij besluit uit de leidend ambtenaren van AMINAL, VLM, VMM en OVAM (en APS) - dateert van voor de hervormingen n.a.v. BBB. De uitvoering van het geldende Milieubeleidsplan wordt gecoördineerd door een projectleider en een planningsgroep, waartoe één of meerdere vertegenwoordigers van elke entiteit behoren.

Voor de uitvoering en de opmaak van milieubeleidsplannen en jaarprogramma's werd een netwerk opgebouwd, dat bestaat uit de planningsgroep, de planningsverantwoordelijken en de thema/deel/hoofdstukcoördinatoren. De eindverantwoordelijkheid voor de uitvoering van de onderdelen van het MINA-plan ligt bij het afdelingshoofd van de respectieve thema-, deel- of hoofdstukcoördinator. De planningsgroep waakt over de inpasbaarheid in het MINA-plan, de timing en de afstemming tussen de projecten en verzorgt de rapportage voor de Beleidsraad. De planningsverantwoordelijken tenslotte verzorgen de vlotte doorstroming van informatie binnen de instellingen, in overleg met de leidend ambtenaar. Zij spelen ook een cruciale rol in de afstemming tussen algemene beleidsplannen en -programma's en instellingsspecifieke operationele plannen.

Begroting en financiering

In de onderstaande tabel 1 wordt een overzicht gegeven van de beleidskredieten die in de periode 2004-2011 voorzien werden/worden voor uitgaven op het gebied van leefmilieu, natuur en energie (LNE). Voor de berekening van de Vlaamse LNE-uitgaven wordt er teruggevallen op de officiële cijfers zoals die jaarlijks door de Vlaamse Regering en het Vlaamse Parlement worden goedgekeurd en gepubliceerd in de algemene toelichting bij de begroting. Deze totaalcijfers worden op een ESR-geconsolideerde basis berekend in overeenstemming met de Europese begrotingsnormering. Daarnaast vindt er ook een correctie plaats voor de hervorming van de watersector. Deze correctie komt er in grote lijnen op neer dat de Aquafin-uitgaven die ten gevolge de hervorming van de watersector vanaf 2005 gefinancierd worden door de drinkwatermaatschappijen (i.p.v. door de Vlaamse overheid), meegerekend worden in de totaaluitgaven voor leefmilieu. Dit om een vergelijking van de uitgaven over de jaren heen mogelijk te maken.

Tabel 1: Evolutie van de uitgaven voor het beleidsdomein leefmilieu, natuur en energie t.o.v. de totale Vlaamse uitgaven in de periode 2004-2011 (in beleidskredieten)

ESR-uitgaven in beleidskredieten (lopende prijzen)								
	2004 BC2	**2005 BC**	**2006 BC2**	**2007 BC2**	**2008 BC2**	**2009 BC3**	**2010 BC**	**2011 BO**
in duizend Euro	**VK**	**VK**	**VK**	**VK**	**VK**	**VK**	**VK**	**VK**
Totaal LNE-begroting*	821.147	721.915	911.406	1.127.596°	876.453°°	661.261	798.475	914.142
Correctie voor hervorming watersector (vanaf BC 2005)	0	161.030	162.746	263.991	283.989	489.915	279.230	283.649
*- werkingstoelage drinkwatermaatschappijen MINAfonds***	*0*	*-263.124*	*-285.021*	*-226.891*	*-202.564*	*0*	*-138.079*	*-165.479*
*+ totale uitgaven op AQF-begroting inclusief 21% BTW****	*0*	*424.154*	*447.767*	*490.882*	*486.553*	*489.915*	*417.309*	*449.128*
Totaal energiebegroting****	11.397	9.338	*in totaal LNE*	*in totaal LNE*	*in totaal LNE*	*in totaal LNE*	*in totaal LNE*	*in totaal LNE*
Totaal LNE incl. AQF-correctie	**832.544**	**892.283**	**1.074.152**	**1.291.587**	**1.160.442**	**1.151.176**	**1.077.705**	**1.197.791**
Totale kredieten Vlaanderen (incl. FFEU met AQF-correctie)	18.924.053	19.831.488	21.459.870	22.474.675	24.348.658	25.245.126	24.969.484	25.583.537
Aandeel LNE	**4,4%**	**4,5%**	**5,0%**	**5,7%**	**4,8%**	**4,6%**	**4,3%**	**4,7%**

*: cijfer uit Algemene toelichting bij de begroting van het begrotingsjaar 2006, 2005, ... (stukken Vlaams Parlement) (cijfer is inclusief uitgaven LNE agentschappen en instellingen, inclusief alle AQF-uitgaven ingeschreven op MINAfonds en inclusief FFEU-uitgaven

**: cijfer uit Decreet algemene uitgavenbegroting voor het betrokken begrotingsjaar; komt overeen met basisallocatie 361B4350 vanaf BC 2005 en ba. LBC LC044 4351 vanaf 2010

***: cijfer uit de Memorie van toelichting bij PR. 61 van de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap t.e.m. begrotingsjaar 2006, daarna cijfer uit verslagen Aquafinoverleg.

****: cijfer uit Algemene toelichting bij de begroting van het begrotingsjaar 2005, 2006, ... (stukken Vlaams Parlement)

Het groot aandeel van beleidskredieten voor het beleidsdomein LNE in 2007 was het gevolg van het feit dat de globale Vlaamse kassituatie eind 2007 zo was dat naast de werkingstoelage voor 2007 aan de drinkwatermaatschappijen ook nog de werkingstoelage 2008 en de volledige historische BTW-achterstand van 100 miljoen EUR uitbetaald konden worden. Ongeveer 65% van de beleidskredieten wordt aangewend voor de thema's "Water en waterbodems" en "Biodiversiteit".

Uit tabel 2 blijkt dat de inkomsten voor het beleidsdomein LNE in 2011 dalen t.o.v. vorig jaar, een daling die zich vooral situeert binnen de milieuheffingen. Toch vloeit het merendeel van de eigen middelen nog steeds voort uit de milieuheffingen. De ontvangsten op de algemene uitgavenbegroting blijven quasi ongewijzigd ten opzichte van 2010.

Tabel 2: Financiering van het milieubeleid: inkomstenbronnen in de periode 2004-2011

1. INKOMSTEN MINAfonds

Bron: Begroting Minafonds na laatste begrotingscontrole, in MIO EUR

in miljoen EUR	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Milieuheffingen	**307,6**	**221,0**	**142,8**	**143,9**	**142,8**	**146,4**	**151,3**	**123,1**
afvalheffing	41,0	38	40	55,8	50,8	41,3	42,8	38,0
afvalwaterheffing	239,5	153	66,7	55,3	60,3	72,3	78,3	60,7
mestheffing	7,1	10	9,8	10,8	9,2	6,9	6,9	1,6
grondwaterheffing	20,0	20	26,3	22,0	22,6	25,8	23,3	22,8
Andere ontvangsten MINAfonds	**29,9**	**10,4**	**12,0**	**14,2**	**12,9**	**8,9**	**12,4**	**8,9**
retributies bodemattesten	-	-	-	-	-	-	-	-
bossencompensatiefonds	-	-	-	-	-	-	-	-
ontvangsten uit beheer patrimonium ANB	2,0	2,2	1,8	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0
diverse ontvangsten (terugstorten geld- en rente voorschotten en	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
financiële bijstand EU i.v.m. verordeningen 2078 en 2080	0,2	0,2	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
dividenden Vlaamse Milieuholding + kapitaalsverminderingen VMH	25,0	5,3	7,1	11,3	9,8	6,0	9,5	6,0
VLAREM dossiertaks	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
jachtverloven en jachtvergunningen	2,0	2,0	2,0	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1
ontvangsten ikv.federale wetgeving verwerking landbouwkrengen	0,0	0,0	-	-	-	-	-	-
inkomsten milieuhandhavings- en schadedecreet	-	-	-	-	-	-	-	0,1
Totaal eigen ontvangsten MINAfonds	**337,5**	**231,4**	**154,8**	**158,1**	**155,7**	**155,2**	**163,6**	**132,0**

Bron: Begroting Minafonds

2. INKOMSTEN administratieve middelenbegroting ivm. Leefmilieu

Bron: Alg. Middelenbegrotingen na begrotingscontrole (= aangepaste begroting), in MIO EUR

in miljoen EUR	2004	2005	2006	2007	*Nieuwe begrotingsindeling na BBB*	2008	2009	2010	2011
Departement EWBL, ANRE									
ontvangsten fonds hernieuwbare energiebronnen (decreet 17.7.2000)	4,500	0,900	3,000	0,000		0,000	0,000	0,000	0,000
ontvangsten energiefonds (decreet 17.07.2000)	0,000	0,000	12,000	22,800	Pr. LE: ontvangsten energiefonds (decreet 17.07.2000)	10,510	0,530	0,701	0,770
Departement AZF, ABAFiM									
terugneming van participatie door de VMH	0,000	0,000	0,000	0,000		0	0	0	0
opbrengst uit de verkoop van de participatie in de VMW	120,000	40,000	0,000	0,000		0	0	0	0
Departement LIN, AMINAL									
ontvangsten mbt. Fonds voor de controle op uitvoerende taken van brander- en stookolietechnici	0,225	0,045	0,180	0,180	Pr. LC: ontvangsten mbt. Fonds voor de controle op uitvoerende taken van brander- en stookolietechnici	0,280	0,280	0,307	0,225
bossencompensatiefonds-bosbehoudsbijdrage	2,500	2,500	2,750	2,800	Pr. LD: bossencompensatiefonds-bosbehoudsbijdrage	2,800	3,332	3,677	3,700
visserijverloven (visserijfonds decreet 21.12.1990)	0,600	0,800	0,850	0,780	Pr. LD: visserijverloven (visserijfonds decreet 21.12.1990)	0,800	0,800	0,878	1,000
Fonds Landinrichting: ontvangsten uit wetten ruilverkaveling en landinrichting (decreet 07.07.1998)	2,555	2,615	1,316	1,430	Pr. LC: Fonds Landinrichting: ontvangsten uit wetten ruilverkaveling en landinrichting (decreet 07.07.1998)	1,096	2,070	2,140	3,077
EOGFL-tegemoetkomingen ruilverkaveling en landinrichting (decreet 07.07.1998)	0,000	0,000	pm	pm		0	0	0	0
inkomsten ikv. Grondwaterwinning (decreet schadefonds 12.12.1990)	0,000	0,000	0,000	pm		0	0	0	0
EOGFL-inkomsten ikv.de waterhuishouding	0,063	0,040	0,310	0,000		0	0	0	0
inkomsten ikv. waterhuishouding (decreet Fonds waterhuishouding 22.11.1995)	0,090	0,090	0,550	0,000		0,000	0,000	0,000	0,000
					Pr. LD: Financiële bijstand van de EU betreffende uitgaven gedaan ivm LIFE (art.45, Decreet 22.12.2006)	0,250	0,250	1,304	0,300
					Pr. LA: Salarissen en toelagen van personeelsleden van de diensten an de Vlaamse regering met verlof voor opdracht en/of waarvan het salaris ten laste wordt genomen door andere oerheden of vakorganisaties LNE (art.92, decreet 22.12.2006)	0,100	0,241	0,110	0,040
					Pr. LC: retributies conformiteitsattesten zendantennes	0,000	0,000	0,000	0,489
Totaal eigen ontvangsten alg. administratieve middelenbegroting	**130,5**	**47,0**	**21,0**	**28,0**		**15,8**	**7,5**	**9,1**	**9,6**

3. INKOMSTEN AGENTSCHAPPEN MET RECHTSP	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Eigen ontvangsten VOI bestemd voor voeren milieubeleid	91,4	38	51	83	100	67	120	66
1+2+3: TOTALE EIGEN INKOMSTEN beleidsdome	**559,4**	**316,7**	**227,1**	**269,4**	**271,4**	**229,4**	**292,3**	**207,6**

Plandoelstellingen

Dit hoofdstuk werd gestructureerd in overeenstemming met het luik plandoelstellingen van het ontwerp MINA-plan 4. De in de tabellen opgenomen indicatoren geven de voortgang aan richting plandoelstellingen van het MINA-plan 3+ en/of richting ontwerpdoelstellingen van het MINA-plan 4 (zie respectieve kolommen). Indien er een tijdsreeks voorhanden is, dan wordt de trend daarvan aangegeven in de laatste kolom met aanduiding van de periode waarover de trend werd berekend.

De beoordeling van de trend geschiedt op basis van een (statistische) trendanalyse en een kwantitatieve trendberekening, zodat al deze indicatoren op een eenvormige en objectieve wijze worden geëvalueerd. De statistische analyse omvat het uitvoeren van een regressie op de beschikbare data. De regressies worden berekend op de volledige tijdsreeks. Het model (lineair of niet-lineair) dat de datareeks het best genereert zal vervolgens worden aangewend om de trend te kwantificeren. De trend is daarbij de gemiddelde jaarlijkse wijziging voor de beschouwde periode.

De berekende trend wordt als onbeduidend beschouwd indien hij begrepen is tussen -1% en +1%. Zowel de positieve trend als de negatieve trend wordt verder onderverdeeld in twee klassen. Volgende klassengrenzen worden gehanteerd:

Beoordelingsschaal	**Klassengrenzen**	**Code**
Gunstig tot zeer gunstig	>5%	++
Voorzichtig positief	>1% tot 5%	+
Nagenoeg ongewijzigd	-1% tot +1%	+/-
Licht negatief	<-1% tot -5%	-
Negatief tot zeer negatief	<-5%	--

In het geval de tijdsreeks te kort is om een trend te berekenen wordt de status in het laatst beschikbare jaar weergegeven. Als ook dit niet mogelijk is dan wordt de reden vermeld onder de tabel bij de verklarende tekst.

1. Schonere lucht

	Indicatoren	MINA 3+ doel (2010)	Ontwerp MINA 4 doel (2015)	Trend of Status
1	% van de Vlaamse bevolking dat gedurende meer dan 35 dagen blootgesteld is aan daggemiddelde PM_{10}-concentraties van meer dan 50 µg/m³		0 %	++ (1997-2009)
2	% van de Vlaamse bevolking blootgesteld aan overschrijding van de jaargemiddelde concentratie van 25 µg/ m³ $PM_{2,5}$		0 %	++ (2002-2009)
3	% van de Vlaamse bevolking blootgesteld aan overschrijding van de jaargemiddelde concentratie van 40 µg/ m³ NO_2		0 %	+ (1997-2009)
4	% van de Vlaamse bevolking dat is blootgesteld aan meer dan 25 dagen met overschrijding van de EU-streefwaarde voor ozon (8-uurgemiddelde concentraties groter dan 120 µg/m³) – gemiddeld over drie jaar		0 %	+/- (1997-2009)
5	Jaargemiddelde concentratie PM_{10} in de omgevingslucht	Max. 40 µg/ m³	-25% t.o.v. 2007 (2020)	+ (2002-2009)
6	Jaargemiddelde concentratie $PM_{2,5}$ in de omgevingslucht	(RG* 2010) 25 µg/m³	Max. 25 µg/m³	+ (2002-2009)
7	Voortschrijdend driejaarsgemiddelde concentratie		Max. 20	

	$PM_{2,5}$ op grootstedelijke achtergrondlocaties		µg/m³ (gemiddeld over 2013-2015)	
8	Jaargemiddelde concentratie NO_2 in de omgevingslucht		Max. 40 µg/ m³	+/- (1990-2009)
9	Aantal dagen waarop het hoogste 8-uurgemiddelde per dag de streefwaarde van 120µg/m³ O_3 (NET60ppb-max8u) overschrijdt (3-jaargemiddelde waarde)	Maximaal 25	Maximaal 25	+/- (1992-2009)
10	Aantal overschrijdingen (meetposten in overschrijdingszones met bevolkingsimpact) van de jaargemiddelde norm van As, Cd, Ni en Pb in de PM_{10}-fractie, uitgemiddeld over een kalenderjaar (As: 6 ng/m³; Cd: 5 ng/m³; Pb: 500 ng/m³; Ni: 20 ng/m³)	(RG 2012) 0	0	9 in 2009

*Richtinggevende doelstelling

1) Het aantal meetplaatsen met overschrijding van de EU daggrenswaarde voor fijn stof (hoogstens 35 dagen met daggemiddelde PM10-concentraties hoger dan 50 µg/m³) daalt. In 2007 werd de daggrenswaarde in 45% van de meetplaatsen overschrede,n dit nam gevoelig af tot 9% in 2008 en 2009.

2) De jaargemiddelde $PM_{2,5}$-concentraties zijn afgeleid van de jaargemiddelde PM_{10}-concentraties. Het gaat om een inschatting en daarom moeten de waarden met de nodige voorzichtigheid bekeken worden. Op basis van de gegevens die op die manier verkregen worden blijkt dat er sinds 2004 geen mensen in Vlaanderen blootgesteld zijn aan een overschrijding van de jaargemiddelde concentratie van 25 µg/ m³ $PM_{2,5}$.

3) In de periode 2004-2009 was ca. 6% van de Vlamingen blootgesteld aan hogere concentraties.

4) Wat betreft de impact van ozon op de mens, is de toestand sterk weersafhankelijk. In 2003 en 2005 was, gemiddeld over drie jaar, meer dan 15% van de Vlamingen blootgesteld aan meer dan 25 dagen met overschrijdingen van de EU streefwaarde (8-uurgemiddelde concentraties groter dan 120 µg/m³); sinds 2007 was geen enkele Vlaming meer blootgesteld aan deze norm.

5) De jaargemiddelde PM10-concentratie daalde fors in de periode 1995-1996 maar kent sindsdien een eerder licht dalend verloop beneden de EU-grenswaarde van 40 µg/m³. In 2008, een voor fijn stof klimatologisch gunstig jaar, werden de laagste jaargemiddelde concentraties vastgesteld sinds het begin van de metingen. In 2009 was het ruimtelijk jaargemiddelde, net zoals in 2008, 25 µg/m³. De Europese jaargrenswaarde van 40 µg/m³ blijft in bijna alle meetplaatsen gerespecteerd. De doelstelling van het MINA-plan 3+ (2010: geen overschrijdingen van de jaargrenswaarde) werd gehaald. Het ontwerp MINA-plan 4 neemt de Pact 2020-doelstelling over, namelijk een verdere reductie van de fijn stofconcentratie met 25% tegen 2020.

6) Voor wat betreft PM2,5 lagen de gemeten concentraties in 2008 op alle meetplaatsen beneden de EU-grenswaarde (25 µg/m³ te behalen in 2015). Het meetnet wordt uitgebreid met metingen op straatniveau. Het ruimtelijk jaargemiddelde was 17 µg/m³ in 2009.

7) Voorlopig geen cijfers. In grootstedelijk gebied wordt de doelstelling van 20 µg/m³ (te behalen in 2015) momenteel mogelijk nog niet gehaald, maar gezien de metingen nog maar recent opgestart zijn, zijn de meetresultaten die dit kunnen bevestigen nog niet beschikbaar.

8) Luchtverontreiniging als gevolg van te hoge NO2-concentraties doet zich vooral voor in de agglomeraties (op verkeersintensieve plaatsen), langs drukke verkeersassen en in de omgeving van belangrijke emissiebronnen in het Antwerpse havengebied. Op deze plaatsen zijn er momenteel overschrijdingen van de Europese jaargrenswaarde van NO2 voor de bescherming van de

gezondheid (40 µg/m³). Het ontwerp MINA-plan 4 stelt dat er in 2015 geen overschrijdingen van deze grenswaarde meer voorkomen.

9) Het aantal dagen waarop de Europese streefwaarde voor ozon werd overschreden, kent een wisselend verloop en is sterk afhankelijk van de klimatologische omstandigheden.

10) De concentratie van de zware metalen arseen, cadmium, nikkel en lood in de omgevingslucht wordt gemeten in diverse meetstations die zich hoofdzakelijk bevinden in hotspotregio's (industriële omgeving). Hoewel het concentratieverloop in de periode 2003-2008 gunstig is, werden in 2009 nog enkele lokale overschrijdingen vastgesteld. Rekening houdend met de huidige grenswaarde voor lood en met de toekomstige streefwaarden voor arseen, cadmium en nikkel blijven er enkele zeer lokale probleemgebieden in Vlaanderen. Dit was een richtinggevende doelstelling in het MINA-plan 3+, te realiseren tegen 2012.

2. Goede toestand watersystemen

	Indicatoren	MINA 3+ doel (2010)	Ontwerp MINA 4 doel (2015)	Trend of Status
1	% meetplaatsen oppervlaktewatermeetnet dat voldoet aan basiskwaliteit voor BZV	66%		+ (2002-2008)
2	% meetplaatsen oppervlaktewatermeetnet met een BBI-score van tenminste 7	40%		+ (2002-2008)
3	% oppervlaktewaterlichamen met een goede kwalitatieve toestand		meer dan 50% (2021)	
4	% oppervlaktewaterlichamen dat voldoet aan de norm opgeloste zuurstof		79%	63% in 2009
5	% oppervlaktewaterlichamen dat voldoet aan de norm voor stikstof (Nt)		27%	26% in 2009
6	% oppervlaktewaterlichamen dat voldoet aan de Europese normen voor milieugevaarlijke stoffen (cf. chemische toestand volgens kaderrichtlijn Water)		toename in de periode 2010-2015	/
7	% grondwaterlichamen met een goede chemische toestand		Toename in de periode 2010-2015	Zie tekst
8	% grondwaterlichamen met een goede kwantitatieve toestand		Toename in de periode 2010-2015	/
9	% oppervlaktewaterlichamen in beschermde gebieden "drinkwater" die voldoen aan alle normen		90%	Zie tekst
10	% zwemwateren die ten minste aanvaardbaar scoren		100%	/
11	% meetplaatsen van het MAP-meetnet oppervlaktewater met overschrijding van de nitraatnorm van 50 mg per liter		10 procentpunt en dalen in de periode 2010-2015	+ (2002-2009)
?	% meetplaatsen van het MAP-grondwatermeetnet met overschrijding van de nitraatnorm van 50 mg/l	0%		38% in 2008

1) In 2008 voldeden 55% van de meetplaatsen oppervlaktewater aan de basiskwaliteit voor biochemisch zuurstofverbruik (BZV) en 33% aan de biologische basiskwaliteit (BBI). De geleidelijke verbetering van de voorbije jaren is onvoldoende om de vooropgestelde doelstellingen uit het MINA-

plan 3+ te halen (2010: 66% van de meetplaatsen met basiskwaliteit voor BZV en 40% van de meetplaatsen met basiskwaliteit voor BBI).

2) Voor de biologische kwaliteit (gemeten op basis van de BBI) wordt een verbetering vastgesteld, die zich vooral uitte in een vermindering van het aantal meetplaatsen met een (uiterst) slechte kwaliteit. Het aandeel meetplaatsen met zeer goede kwaliteit nam niet verder toe.

3) In 2008 was het aandeel Vlaamse oppervlaktewaterlichamen in goede toestand zo goed als 0%. Geen enkel Vlaams oppervlaktelichaam verkeerde in goede ecologische toestand. Minder dan de helft van de oppervlaktewaterlichamen verkeerde in goede chemische toestand. Daarbij moet vermeld worden dat op tientallen meetplaatsen enkel zware metalen werden gemeten en er dus voor die meetplaatsen geen volledig dekkend uitsluitsel kan gegeven worden.

4) In 2009 scoorden 63% van de oppervlaktewaterlichamen 'goed' tot 'zeer goed' inzake de parameter zuurstof.

5) In 2009 scoorden 26% van de oppervlaktewaterlichamen 'goed' tot 'zeer goed' inzake de parameter stikstof.

6) Nog geen cijferreeks beschikbaar.

7) Nog geen cijferreeks beschikbaar. Voor de chemische toestand rapporteren we (samengevat) aan de EU dat 24,3% van de OppervlakteWaterLichamen "good" is, 27,7% "failing to achieve good" en 48% "unknown". (totaal 202 OWL). Met 2007 als referentiejaar voor de rapportering.

8) Voor deze indicator is nog geen cijferreeks beschikbaar. De grondwaterstand is in veel diepe grondwaterlichamen zeer laag, hoewel de laatste jaren peilstijgingen worden waargenomen. Het Sokkelsysteem blijft echter gekenmerkt door verdere peildalingen.

9) Nog geen cijferreeks beschikbaar. Er zijn 32 OWL die binnen beschermde gebieden drinkwater liggen (of er gedeeltelijk mee overlappen) en die worden alle gerapporteerd met 'good' aan de EU.

10) Voor de zwemwaters gelden er naast de klassieke fysisch-chemische ook bacteriologische kwaliteitsnormen. Wat betreft de binnenwateren (zwemvijvers en recreatiewateren) voldeden in 2008 alle meetplaatsen aan de Europese minimumnormen voor de bacteriologische kwaliteit. Wat de fysisch-chemische parameters betreft, zijn er voor verscheidene parameters overschrijdingen van de normen vastgesteld. Slechts op één locatie moest een (tijdelijk) zwemverbod ingesteld worden. "Aanvaardbaar" is de term die in de zwemwaterrichtlijn 2006/07 gebruikt wordt (bijlage II van de richtlijn: slecht, aanvaardbaar, goed en uitstekend). Dit is al omgezet, maar de nieuwe methode/indicator gaat pas een eerste keer echt verschijnen in 2012 over badjaar 2011, omdat dan pas een cijferreeks van 4 jaar beschikbaar zal zijn.

11) Het MAP-meetnet oppervlaktewater bevindt zich in kleinere waterlopen waar de landbouw de doorslaggevende factor is in de waterverontreiniging. In de winter 2008-2009 voldeed 27% van de meetplaatsen niet aan de nitraatnorm van 50 mg nitraat per liter. In de winterperiode 2009 – 2010 kwam men uit op 32%. Dat is hoe dan ook een verbetering ten opzichte van 2007-2008 (37%) en 2006-2007 (43%). Het aandeel meetplaatsen met overschrijding van de norm ligt wel (veel) hoger dan in het operationeel meetnet Vlaamse waterlichamen (8%). Dit laatste is meer representatief voor de globale waterkwaliteit in Vlaanderen.

12) Sinds de start van de metingen van nitraat in het freatisch grondwater in 2004, is er nog geen uitgesproken trend vast te stellen. De norm van 50 mg nitraat per liter in grondwater werd in het najaar van 2007 op 38% van de meetlocaties overschreden.

3. Biodiversiteit

	Indicatoren	MINA 3+ doel (2010)	Ontwerp MINA 4 doel (2015)	Trend of Status
1	Soorten van Europees belang in een gunstige staat van instandhouding		Grootste deel van de maatregelen in voege	27% in 2006
2	Habitats van Europees belang in een gunstige staat van instandhouding		Grootste deel van de maatregelen in voege	4% in 2006
3	Algemene broedvogelindex		+10% t.o.v. 2007-2008	
4	Vlinderindex		+10% t.o.v. 2004	+/- (1992-2004)
5	Overwinterende watervogelindex		+10% t.o.v. 2005-2006	-15% in 2007
6	Evolutie van de oppervlakte onder effectief natuurbeheer	50000 ha	65.000 ha	++ (2002-2008)
7	Totale oppervlakte VEN afgebakend	125000 ha	125.000 ha	+/- (2003-2009)
8	Oppervlakte aandeel toegankelijke natuur- en bosgebieden met toegankelijkheidsregeling conform actuele regelgeving (BVR 5/12/2008)		60%	
9	Oppervlakte speelzones in bossen en natuurreservaten		+ 45% (+1000 ha) t.o.v. 2009	2362 ha in 2009
10	Aandeel stedelijke of kleinstedelijke gebieden met een stadsbos of stadsbosproject		40%	28% in 2009
11	Areaal natuur met overschrijding kritische lasten verzuring door verzurende depositie		20%	++ (2000-2006)
12	Areaal natuur met overschrijding kritische lasten vermesting door stikstofdepositie		65%	+ (2000-2006)

1) Voor de soorten zit een kwart in een gunstige staat van instandhouding; voor 21 van de 59 soorten is deze zeer ongunstig.

2) Momenteel zijn er slechts 2 van de 47 habitats van Europees belang die zich over de ganse lijn in een gunstige staat van instandhouding bevinden. Driekwart van de habitats bevinden zich in een zeer ongunstige staat van instandhouding.

3) De algemene broedvogelindex is een groepering van drie indexen die iets vertellen over het aantal broedvogels naargelang hun broedgebied. Er kan niet 1 cijfer gegeven worden voor de drie samen. De broedvogels van de landbouwgebieden kenden een sterke daling tussen 1990 en 2002. Deze daling zette zich in de periode 2002-2008 door, zij het minder uitgesproken. De toestand van de bosbroedvogels ging er in diezelfde periode op vooruit. De 'andere' vogels uit verschillende leefgebieden bleven nagenoeg stabiel met een lichte stijging tussen 2000-2002 en 2007-2008.

4) De vlinderindex vertoont een schommelend verloop tussen 1992 en 2004. Een aantal vlindersoorten vertonen een duidelijk dalend verloop, andere nemen in aantal toe.

5) De index van overwinterende watervogels geeft aan dat de aantallen tussen de winter van 1991-1992 en de winter van 2002-2003 vervijfvoudigd zijn. Daarna wordt er een licht dalende trend vastgesteld.

6) De totale oppervlakte onder effectief natuurbeheer is gestegen tot ruim 44.000 ha in 2008. Met de waargenomen positieve trend ligt het MINA-plan 3+ doel in bereik.

7) De totale oppervlakte VEN is sinds 2003 heel licht toegenomen, en bedraagt 88.650 ha (70% van de voorziene oppervlakte) in 2009. De doelstelling van het MINA-plan 3 (2007: 125 000 ha VEN) is hiermee niet behaald.

8) In mei 2010 beschikte Vlaanderen over 8 toegankelijkheidsregelingen nieuwe stijl, goed voor 1315 ha toegankelijk bos conform de actuele toegankelijkheidsregeling (BVR 5/12/2008).

9) De oppervlakte speelzones in bossen en natuurreservaten bedroeg 2421 ha. De provincies Limburg en Antwerpen hebben hierin het grootste aandeel.

10) In september 2010 zijn 20 stadsbosprojecten gestart binnen de 57 (klein)stedelijke gebieden. Dit komt neer op een aandeel van 35%.

11) De oppervlakte natuur (bos, heide en soortenrijk grasland) met overschrijding van de kritische lasten voor verzuring viel in 2006 terug op 45%; in 1990 was dat nog 93%.

12) De oppervlakte natuur met overschrijding van de kritische lasten van vermesting ligt enkel voor soortenrijke graslanden onder 100%. Globaal wordt in 2006 op 91% van de oppervlakte natuur een overschrijding van de kritische lasten voor vermesting opgetekend.

4. Betere leefkwaliteit

	Indicatoren	MINA 3+ doel (2010)	Ontwerp MINA 4 doel	Trend of Status
1	Aantal Vlamingen ernstig gehinderd door verkeerslawaai		-15 % t.o.v. 2010	
2	Aantal personen ernstig gehinderd door lawaai van wegverkeer, spoorverkeer, luchtvaart en industrie in de agglomeraties van Antwerpen en Gent (vanaf 2012 ook Brugge)		Daalt t.o.v. nulmeting	
3	Aantal Vlamingen (ernstig) gehinderd door geur	3% ernstig, 15% gehinderden	4,5% ernstig, 12% gehinderden	6% ernstig, 15% gehinderden in 2007
4	Aandeel Vlamingen in stedelijk gebied dat beschikt over toegankelijk buurtgroen - Stadsmonitor		Toename t.o.v. 2008	

1) Het Schriftelijk Leefomgevingsonderzoek (SLO) onderzoek geeft aan dat 10% van de Vlamingen ernstig tot extreem gehinderd zijn door geluid (alle bronnen). Verkeer is de belangrijkste bron van geluidshinder in Vlaanderen. Uit het SLO blijkt dat in 2007 12,9% van de Vlamingen ernstig tot extreem gehinderd zijn door verkeerslawaai. Bij de nulmeting in 2000 was dit aandeel 15%.

2) In uitvoering van de Europese richtlijn Omgevingslawaai worden geluidskaarten opgemaakt van de belangrijkste bronnen (wegverkeer, spoorverkeer, luchthavens) en in de grootste agglomeraties (Antwerpen, Gent en Brugge). Deze kaarten bieden een nulmeting van het aantal potentieel door geluid gehinderde burgers.

3) Het aandeel geurgehinderde burgers bedroeg 15,3% in 2007 (SLO). In 2007 gaf 5,5% van de Vlamingen aan ernstig tot extreem gehinderd te zijn door geur, wat een lichte toename is t.o.v. 2003 (5,2%) maar duidelijk minder t.o.v. 2000 (7%).

4) Het aandeel inwoners dat op minder dan 400 meter wandelafstand woont van openbaar buurtgroen ligt in 2008 tussen de 45% (Mechelen) en 87% (Gent). Naast Gent woont ook in Antwerpen (71%), Genk (75%), Kortrijk (79%), Leuven (78%), Oostende (80%) een erg hoog percentage van de bewoners op minder dan 400m van openbaar buurtgroen. In Brugge woont 60% van de bewoners op 400m van openbaar buurtgroen; in Turnhout is dit 64%.

5. Minder absolute milieudruk

5.1. naar de lucht

	Indicatoren	MINA 3+ doel (2010)	Ontwerp MINA 4 doel (2015)	Trend of Status
1	Emissie broeikasgassen non-ETS sectoren		Afname* (2020)	46149 kton CO_2-eq in 2008
2	Emissie NOx transport		52,3 kton (-34% tov 2007)	+ (2002-2008)
3	Emissie NOx stationair	58,3 kton	58,1 kton (-17% tov 2007)	+ (2002-2008)
4	Emissie VOS transport		3,9 kton (-57% tov 2007)	++ (2002-2008)
5	Emissie VOS stationair	70,9 kton	64,0 kton (-7% tov 2007)	+ (2002-2008)
6	Emissie $PM_{2,5}$ transport		2,3 kton (-33% tov 2007)	++ (2002-2008)
7	Emissie $PM_{2,5}$ stationair		6,0 kton (-10% tov 2007)	++ (2002-2008)
8	Totale emissie SO_2	67,05 kton	49,4 kton (-43% tov 2007)	++ (2002-2008)
9	Totale emissie NH_3	45 kton	45 kton	+ (2002-2008)

(*) Vlaams doel overeenkomstig intern Belgische lastenverdeling

1) In 2008 bedroeg de totale broeikasgasuitstoot van Vlaanderen 6,7% minder dan in 1990. In het kader van het Europese Energie- en Klimaatpakket wordt gesteld dat de EU-27 unilateraal haar broeikasgasuitstoot tegen 2020 met 20% zal verminderen ten opzichte van 1990. Als onderdeel van dit pakket werd de richtlijn Emissiehandel herzien. Een belangrijk element uit het voorstel van de Europese Commissie heeft betrekking op het invoeren van één EU-wide cap (i.p.v. nationale caps) die dan op een geharmoniseerde wijze over de betrokken bedrijven (elektriciteitscentrales, grote industriële installaties en bepaalde procesemissies) zullen worden verdeeld. Voor de andere sectoren die niet onder dit handelssysteem vallen ('non-ETS sectoren', nl. niet-ETS industrie, gebouwen, transport en landbouw), zijn er wel reductiedoelstellingen per lidstaat. De Belgische reductiedoelstelling van -15% in 2020 t.o.v. 2005 dient nog vertaald te worden naar een Vlaamse doelstelling.

2) Stikstofoxiden (NOx) bekleden momenteel het grootste aandeel in de verzurende emissies. Het verkeer, de industrie en de energiesector zijn de voornaamste bronnen. De totale emissie van NOx nam in de periode 2002-2008 geleidelijk af.

3) Met de huidige dalende trend van de stationaire NOx-emissie, ligt het MINA-plan 3+ doel in bereik (2010: max. 58,3 kton NOx cf. NEC[9]).

   De NOx-emissie is in de periode 1990-2007 verminderd (-35 %) maar minder sterk dan de daling van de emissie van SO_2 en NH_3 in dezelfde periode, ondanks tal van reducerende maatregelen in de sectoren transport en energie.
   In de loop van 2010 wordt een voorstel van de Europese Commissie m.b.t. de nieuwe NEC emissieplafonds voor 2020 verwacht. De voorgestelde plandoelstellingen (ontwerp MINA-plan 4)

werden ingevuld op basis van het vorige NEC-programma (aangevuld met extra maatregelen voor stationaire bronnen).

4) Vluchtige organische stoffen (VOS) spelen, naast stikstofoxiden en in mindere mate CO en CH_4, een belangrijke rol bij de vorming van ozonsmog in de zomer. Zowel de stationaire als niet-stationare (transport) VOS-emissies vertonen een dalende trend sinds begin jaren '90. In de periode 1990-2008 daalde de totale emissie met 62%. De MINA-plan 3+ doelstellingen werden in beide gevallen reeds behaald. De daling van de niet-stationaire emissies (transport) is de laatste jaren afgezwakt. Ook voor ozonvormende stoffen worden de voorgestelde plandoelstellingen op basis van het vorige NEC-programma (aangevuld met extra maatregelen voor stationaire bronnen) en op basis van de extra beleidsmaatregelen voor transport bepaald.

5) Zie hierboven.

6) De primaire emissies van PM_{10} kennen sinds 2007, na een periode van stagnatie, terug een dalend verloop. De landbouwsector is de belangrijkste bron van primair PM_{10} gevolgd door transport en industrie. Meer en meer verschuift de aandacht naar de fijnere fracties van het fijn stof zoals de $PM_{2,5}$-fractie. Deze fijnere fracties zijn potentieel schadelijker voor de gezondheid dan de grovere PM_{10}-fractie. Ongeveer de helft van alle primaire $PM_{2,5}$-emissies is te wijten aan transport. Ondanks de aangroei van het wagenpark en het groeiende aandeel dieselwagens, wordt de laatste jaren een lichte afname van deze primaire $PM_{2,5}$-emissies van verkeer vastgesteld.

7) Zie hierboven.

8) Tot 2000 was er een sterk dalende trend in de emissie van zwaveldioxide (SO_2). Nadien zwakte deze af. De recente uitstootvermindering van SO_2 lijkt evenwel voldoende om de vooropgestelde MINA-plan 3+ doelstelling (2010: max. 67,1 kton SO_2, cf NEC[9]) te halen. Het ontwerp MINA-plan 4 stelt een verdere reductie tot 49,4 kton in 2015 voorop.

9) In 2008 lag de emissie van ammoniak 52% lager dan in 1990. Tot 1999 was er een licht stijgende trend. Sinds 2000 is er een daling. Dit is het gevolg van de verplichting tot het emissiearm aanwenden van dierlijk mest uit het Mestactieplan. De ammoniakemissie bedroeg in 2008 43,9 kton, 23% minder dan in 2000. De MINA-plan 3+ doelstelling (2010: max. 45 kton NH_3) werd in 2005 reeds behaald.

5.2. naar het water

	Indicatoren	MINA 3+ doel (2010)	Ontwerp MINA 4 doel (2015)	Trend of Status
10	Emissie van cadmium (Cd)		Afname in de periode 2010-2015	952 kg in 2005
11	Emissie van kwik (Hg)		Afname in de periode 2010-2015	350 kg in 2005
12	Emissie van lood (Pb)		Afname in de periode 2010-2015	30713 kg in 2005
13	Druk door pesticiden (SEQ)		Afname in de periode 2010-2015	+ (1995-2005)

10) Met uitzondering van cadmium, nam de belasting van het oppervlaktewater door zware metalen af in de periode 1998-2005. De reductiepercentages in deze periode liggen tussen 0% en 35%.

11) Zie hierboven.

12) Zie hierboven.

13) De SEQ-indicator geeft als drukindicator een beeld van de risico's voor het waterleven verbonden aan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in land- en tuinbouw. In 2005 lag de SEQ-waarde 43 %

lager dan in 1990. Het MINA-plan 3+ doel (2010: 50% reductie t.o.v. 1990) werd nagenoeg bereikt, doch in 2004 en 2005 nam de SEQ-indicator opnieuw licht toe.

5.3. op de bodem

	Indicatoren	MINA 3+ doel (2010)	Ontwerp MINA 4 doel (2015)	Trend of Status
14	Hoeveelheid fosfaat (P_2O_5) uit dierlijk mest op landbouwgrond opgebracht	44 miljoen kg P_2O_5	40 miljoen kg P_2O_5	+ (2002-2008)
15	Gewogen[1] gemiddeld nitraatresidu op basis van controlemetingen Mestbank		70 kg N/ha	++ (2004-2009)

14) In 2008 werd 45 miljoen kg fosfaat en 100 miljoen kg N op landbouwgrond opgebracht onder vorm van dierlijk mest. Dit is een daling t.o.v. 2000 met respectievelijk 31% en 35% . Voor N werd het MINA-plan 3+ doel (2010: max. 108 miljoen kg N) reeds in 2007 gehaald. Voor P_2O_5 werd het doel (2010: max. 44 miljoen kg P_2O_5) nagenoeg bereikt. Het ontwerp MINA-plan 4 stelt een verdere reductie tot 40 miljoen kg P_2O_5 tegen 2015 voorop.

15) Het percentage percelen dat voldoet aan de wettelijk vastgelegde nitraatresiduwaarde is gestegen van ongeveer 56% (2004-2006) tot 72% in 2008. Het gemiddeld nitraatresidu is afgenomen van 112 kg N/ha in 2004 tot 67 kg N/ha in 2008. In 2009 nam het nitraatresidu opnieuw toe tot 87 kg N/ha.

5.4. afval

	Indicatoren	MINA 3+ doel (2010)	Ontwerp MINA 4 doel (2015)	Trend of Status
16	Totale[2] hoeveelheid afval:			
	- primair geproduceerde bedrijfsafvalstoffen	Afname t.o.v. 2002	Afname t.o.v. de periode 2005-2007	+/- (2004-2007)
	- geproduceerde huishoudelijke afvalstoffen	Blijft gelijk of vermindert t.o.v. 2000	Blijft gelijk of vermindert t.o.v. 2000	+/- (2002-2008)
17	Totale hoeveelheid niet-selectief aangeboden primair bedrijfsafval		Afname t.o.v. de periode 2005-2007	+/- (2004-2007)
18	Eindverwerking van afvalstoffen:			
	- hoeveelheid gestorte niet-brandbare bedrijfsafvalstoffen	Afname van 20% t.o.v. 2000	Afname t.o.v. de periode 2007-2009	+/- (2007-2009)
	- hoeveelheid definitief verwijderd huishoudelijk afval (restafval)	Afname tot 150 kg per inwoner	Afname tot 150 kg per inwoner	+ (2002-2008)

16) De totale hoeveelheid geproduceerd bedrijfsafval neemt toe. In 2007 was dit het gevolg van een lichte toename van de hoeveelheid primair bedrijfsafval tot 23,9 miljoen ton (incl.bouw- en sloopafval, slib en grond). De doelstelling van het MINA-plan 3+ (2010: max. 19 miljoen ton primair bedrijfsafval) is nog niet bereikt. Als bouw- en sloopafval buiten beschouwing wordt gelaten, is er in

[1] Gewogen naar de arealen blijvend en tijdelijk grasland, silo- en korrelmaïs, suiker- en voederbieten en wintertarwe

[2] Dit is de som van primaire bedrijfsafvalstoffen (=geproduceerde bedrijfsafvalstoffen verminderd met de sector afvalverwerking en exclusief bouw- en sloopafval, slib en grond) en huishoudelijke afvalstoffen

de periode 2002-2006 een ontkoppeling tussen de hoeveelheid primair geproduceerde bedrijfsafvalstoffen en het bruto regionaal product.

Vlaanderen is er in geslaagd de huishoudelijke afvalproductie sinds 2000 onder controle te houden (545 kg per inwoner in 2008 t.o.v. 560 kg per inwoner in 2000).

17) De hoeveelheid niet-selectief aangeboden primair bedrijfsafval bedroeg in 2007 1 miljoen ton. Tussen 2004 en 2005 lag deze hoeveelheid tussen 1,2 en 1,4 miljoen ton.

18) De hoeveelheid gestorte niet-brandbare bedrijfsafvalstoffen schommelt rond 1 miljoen ton in de periode 2007-2009. De totale hoeveelheid gestorte en verbrande huishoudelijke afvalstoffen neemt geleidelijk af, en bedroeg in 2008 153 kg/inwoner, waarmee de doelstelling (150 kg/inwoner.jaar) bijna is bereikt.

6. Milieuverantwoorde productie en consumptie

	Indicatoren	MINA 3+ doel (2010)	Ontwerp MINA 4 doel (2015)	Trend of Status
1	Primaire bedrijfsafvalstoffen (exclusief bouw- en sloopafval, slib en grond) versus bruto toegevoegde waarde van de betreffende industriële sectoren		Verdere ontkoppeling in de periode 2010-2015	Zie tekst
2	Percentage nieuwbouwwoningen dat beter doet dan E-peil 40		21	1,3% in 2008
3	Gemiddelde ecoscore Vlaams voertuigenpark (personenwagens)		61	54 in 2008
4	Gemiddelde ecoscore voertuigenpark (personenwagens) Vlaamse overheid		63	55 in 2008
5	Aandeel afval dat als grondstof of bijproduct[3] ingezet wordt		Toename in de periode 2010-2015	
6	Aandeel ingezette alternatieven oppervlaktedelfstoffen, gemiddeld over alle delfstoffen (voortschrijdend gemiddelde over drie jaar)		Toename in de periode 2010-2015	68% in 2007
7	Leidingwatergebruik (huishoudens+industrie+landbouw)	Afname tot 215 mio m³	Geen toename in de periode 2010-2015	349 mio m³ in 2003
8	Hemelwatergebruik door huishoudens	Toename met 5 mio m³ van 2007 tot 2010	Toename t.o.v. 2010	25,7 mio m³
9	Aandeel woon-werkverplaatsingen te voet, met de fiets of het openbaar vervoer van de Vlaamse ambtenaren		Toename in de periode 2010-2015	
10	Gerealiseerde % aan energiebesparing op basis van het gemiddeld finaal binnenlands energieverbruik (dat onder toepassingsgebied van richtlijn 2006/32/EC valt)		9% in 2016 t.o.v. periode 2001-2005	

[3] Bijproduct = reststroom die in het productieproces wordt ingezet conform de criteria van de nieuwe kaderrichtlijn Afvalstoffen

11	Energiegebruik residentiële sector		Afname*	240 PJ in 2008
12	Aandeel hernieuwbare energie in het finaal binnenlands energieverbruik (inclusief eigen gebruik en verliezen energiesector)		Toename** (2020)	++ (2005-2008)

(*) doel wordt vastgelegd op basis van doorrekening Energierenovatieprogramma 2020
(**) Vlaams doel wordt vastgelegd bij de interne Belgische lastenverdeling

1) Als bouw- en sloopafval buiten beschouwing wordt gelaten, is er in de periode 2002-2006 een ontkoppeling tussen de hoeveelheid primair geproduceerde bedrijfsafvalstoffen en het bruto regionaal product.

2) Voor de 7.104 ingediende EPB-aangiften voor nieuwbouwwoningen met een vergunningsaanvraagdatum in 2006, ligt het gemiddelde E-peil op E86. Voor de 5.921 ingediende EPB-aangiften van de vergunningsaanvragen in 2007 daalt dat gemiddelde naar E82. Voor de vergunningsaanvragen in 2008 zijn al 1.958 EPB-aangiften ingediend. Ook al is dat aantal nog vrij beperkt, toch zet de daling zich gestaag verder. Voor die woningen bedraagt het gemiddelde E-peil immers E80.

3) De gemiddelde ecoscore van het Vlaamse voertuigenpark bedroeg 53,6 in 2008 (56 voor benzinewagens en 48 voor dieselwagens).

4) Het wagenpark van de Vlaamse overheid heeft, gebaseerd op een nulmeting (op ongeveer 30% van de voertuigen) uitgevoerd in 2008, een ecoscore van 55 (63 voor benzinewagens en 54 voor dieselwagens). Een meer uitgebreide meting volgt in de loop van 2010.

5) De grondstoffenbehoefte in Vlaanderen vertoont een stijgende trend in de periode 1993-2004. Ongeveer 90% van deze behoefte wordt gedekt door invoer uit het buitenland. Dit komt vooral door de toenemende import van fossiele brandstoffen. Ook de import van chemicaliën en metalen steeg sterk. Via een hertekening van de materiaalkringlopen wordt gezocht naar meer mogelijkheden om - op een milieuverantwoorde wijze - tegemoet te komen aan de vraag naar grondstoffen en materialen.

6) Het verhogen van het gebruik van volwaardige alternatieven voor Vlaamse primaire oppervlaktedelfstoffen draagt bij tot het inperken van de behoefte aan primaire oppervlaktedelfstoffen. Op basis van de beschikbare cijfers is, voor alle oppervlaktedelfstoffen samen, de hoeveelheid ingezette alternatieven in 2007 dubbel zo groot (68%) als de hoeveelheid ontgonnen primaire oppervlaktedelfstoffen op Vlaamse bodem (32%).

7) De bevolking gebruikte in 2003 ca. 222 miljoen m³ leidingwater of 101 liter per persoon per dag. Het drinkwatergebruik van de industrie nam in de periode 2000-2003 af van 121 tot 116 miljoen m³. In de landbouwsector bleef het drinkwatergebruik tussen 2000 en 2005 (11,4 miljoen m³) nagenoeg onveranderd.

8) Naar schatting bedraagt het gebruik van hemelwater door huishoudens 26 miljoen m³ per jaar.

9) Cijferreeks nog niet beschikbaar.

10) Een efficiënter energieverbruik en -productie met een groter aandeel hernieuwbare energie, kunnen de uitstoot van broeikasgassen verminderen. Bovendien kan dit een bijdrage leveren tot een grotere zelfvoorzieningsgraad voor energie. Het finaal binnenlands energieverbruik bedroeg voor de periode 2001-2005 gemiddeld 188 429 GWh in Vlaanderen. De geformuleerde doelstelling komt neer op een evenredige spreiding van de inspanningen over de negen werkingsjaren van de richtlijn (1%/jaar).

11) Het energieverbruik in de huishoudelijke sector is sterk klimaat gebonden. In koudere jaren (hoger aantal graaddagen) is ook het verbruik hoger. De daling die sinds 2004 is ingezet kan dan ook voor een groot deel verklaard worden door de zachtere buitentemperaturen. Enkel op basis van die temperaturen zou de daling van het energieverbruik sterker moeten zijn. Dit is niet het geval wegens onder meer een toenemend elektriciteitsverbruik. Een rationeler energieverbruik en verder doorgedreven isolatie moet op termijn zorgen voor een ontkoppeling en een lager absoluut energieverbruik.

12) In 2009 bedroeg het aandeel groene stroom in de distributieleveringen van elektriciteit 4,7%. De groene stroomdoelstelling werd door de Vlaamse regering opgetrokken naar 13% voor 2020. De plandoelstelling betreffende hernieuwbare energie, naar aanleiding van het Europese Energie- en

Klimaatpakket, is ruimer. Hier wordt niet alleen elektriciteit in rekening gebracht maar het volledige energieverbruik. Europees werd voor België een doelstelling van 13% hernieuwbare energie tegen 2020 vastgelegd. Deze Belgische doelstelling dient nog naar een Vlaamse doelstelling vertaald te worden. In 2009 bedroeg het aandeel hernieuwbare energie in Vlaanderen 2,5%.

7. Verdere stappen in de remediëring

	Indicatoren	MINA 3+ doel (2010)	Ontwerp MINA 4 doel (2015)	Trend of Status
1	Zuiveringsgraad[4] RWZI: aantal inw. op RWZI versus totaal aantal op RWZI volgens de zoneringsplannen	80	86%	+ (1990-2008)
2	Zuiveringsgraad individueel: aantal inw. op IBA versus totaal aantal individueel te zuiveren volgens zoneringsplannen	/	100% (2027)	
3	Waterloop van 1e categorie heringericht i.f.v. ecologie en wateropvang		6 km per jaar	
4	Ruimingen op waterlopen van 1e categorie		150.000 m³ per jaar	++ (2001-2006)
5	Aantal waterbodems (van 15 prioritaire) onderzocht en sanering gestart		100%	
6	% gronden met potentieel bodembedreigende inrichtingen of activiteiten waarvan de sanering minstens is gestart (d.w.z. een bodemsaneringsproject is conform verklaard)		100% (2036) 40 % (2015)	++ (1997-2009)
7	Erosiebeleidsindicator voor de uitvoering van erosiebestrijdingsmaatregelen[5]		14 % (2014)	9% in 2009
8	% van de in de perceelsregistratie opgenomen landbouwpercelen, met een zeer hoge of hoge potentiële erosiegevoeligheid, hebben een permanente bedekking met landbouwgewassen of natuurlijke vegetatie		50 %	48% in 2009
9	Aantal aanwijzingsbesluiten + S-IHD-rapporten[6] definitief goedgekeurd door de Vlaamse regering		100% (2012)	
10	Aantal nieuwe soortenbeschermingsplannen		+10	
11	Aantal gesaneerde vismigratieknelpunten van de eerste prioriteitsklasse van de strategische prioriteitenkaart		90%	
12	Aantal gesaneerde vismigratieknelpunten van de tweede prioriteitsklasse van de strategische prioriteitenkaart		50%	

1) De zuiveringsinfrastructuur voor huishoudelijk afvalwater wordt geleidelijk verder uitgebouwd. Eind 2007 was 82% van de rioleringen, die het Vlaams Gewest gepland had aan te sluiten op een rioolwaterzuiveringsinstallatie, ook effectief aangesloten. De zuiveringsgraad van de Vlaamse

[4] Doordat nu de nieuwe zoneringsplannen kunnen gebruikt worden, wijkt de definitie van zuiveringsgraad af van diegene die in MINA-plan 3+ gebruikt werd.

[5] Er wordt gemikt op de meest nuttige maatregelen, zowel kleinschalige erosiebestrijdingswerken als beheersovereenkomsten erosie. De erosiebeleidsindicator houdt rekening met de erosiegevoeligheid en de oppervlakte van de verschillende gemeenten

[6] S-IHDs: gebiedsspecifieke instandhoudingsdoelstellingen voor Speciale Beschermingszones (conform EU Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn).

huishoudens nam toe tot 73% begin 2009. Het MINA-plan 3+ doel (2010: 80% zuiveringsgraad) ligt in bereik.

2) Gegevens nog niet beschikbaar.

3) De structuurkwaliteit van de Vlaamse waterlopen is ondermaats. Van de onderzochte waterlooptrajecten scoort 65 % ontoereikend of slecht, 32 % scoort matig. Slechts 3 % van de trajecten heeft een goede hydromorfologische kwaliteit.

4) In periode 2001-2007 naam het geruimd volume toe van 86000 m³ tot 775000 m³, of ca. 140000 m³ per jaar.

5) Slechts 2% van de onderzochte waterbodems was in de periode 2004-2007 niet verontreinigd, driekwart was (al of niet sterk) verontreinigd. In diezelfde periode treedt er weliswaar een lichte verbetering van de waterbodemkwaliteit op, onder meer een gevolg van de uitgevoerde saneringswerken (ruimingen).

6) Eind 2009 was voor 3463 (of 31%) gronden met historische bodemverontreiniging de sanering minstens gestart. Er blijft nog een lange weg te gaan alvorens alle gronden met historische verontreiniging (naar schatting 11.000 in Vlaanderen) zullen aangepakt zijn.

7) In 2008 beschikten 90 gemeenten over een goedgekeurd erosiebestrijdingsplan. De erosiebeleidsindicator, die het effect van zowel kleinschalige erosiebestrijdingswerken als het instrument beheersovereenkomsten erosiebestrijding meet, stond eind 2009 op 9,2%. Dit geeft aan dat 9,2% van de meest nuttige erosiebestrijdingsmaatregelen zijn gerealiseerd.

8) Eind 2009 bedroeg dit aandeel ca. 48%.

9) Voorlopig werden nog geen instandhoudingsdoelstellingen principieel goedgekeurd. Op dit ogenblik is men de doelstellingen nog aan het vastleggen zowel gewestelijk als per soort en per habitat.

10) Met de nadruk op de 108 soorten van internationaal belang, willen we met de opmaak en de uitvoering van soortenbeschermingsplannen en -programma's en het nemen van soortenbeschermingsmaatregelen de achteruitgang van de Vlaamse biodiversiteit stoppen, de gunstige staat van instandhouding van levensvatbare populaties van soorten verzekeren en het herstel van (de populaties van) bedreigde soorten bevorderen. Momenteel zijn er van de 10 bestaande soortenbeschermingsplannen 8 in uitvoering.

11) In 2008 zijn zo'n 15% vismigratieknelpunten op het netwerk van prioritaire waterlopen (3000 km) gesaneerd. Het saneringsritme is traag. Volgens de natuurverkenning NARA-S zou Vlaanderen tegen 2027 minder dan de helft van de geplande ontsnippering realiseren.

    Op 16 juni 2009 keurde de Benelux een nieuwe beschikking Vismigratie goed. De bedoeling van de nieuwe beschikking is om de vrije vismigratie in de Benelux te herstellen door knelpunten weg te werken in de ecologisch belangrijke waterlopen. De beschikking voorziet in de opmaak van een strategische prioriteitenkaart, die de ecologisch belangrijke waterlopen aanduidt. Voor het wegwerken van deze knelpunten is de timing afgestemd op de Europese kaderrichtlijn Water.

12) In 2008 zijn 15% vismigratieknelpunten op het netwerk van prioritaire waterlopen gesaneerd. De indicator wordt later onderverdeeld in gesaneerde vismigratieknelpunten van de 1ste en de 2de prioriteitsklasse van de strategische prioriteitenkaart.

Maatregelen

Toelichting

Voor dit onderdeel werd een aantal projecten uit het ontwerp MINA-plan 4 geselecteerd, die starten of al gestart zijn in uitvoering van andere beleidsdocumenten, bv. in het kader van de beleidsnota of als ViA-sleutelproject in het kader van het Regeerakkoord.

Bij projecten die nu starten of nog maar net gestart zijn, wordt respectievelijk geen of slechts een beperkte voortgang gerapporteerd. De nummering volgt die van het ontwerp MINA-plan 4 en is vanwege de selectie dus niet doorlopend. Na de goedkeuring van het MINA-plan 4 starten de overige maatregelen en wordt erover gerapporteerd in de volgende MJP's.

1. Werk maken van een klimaatvriendelijke Vlaamse overheid

Trekker: Kris Rongé of Katrien Cooman (DEP LNE)

Voortgang
Om op termijn tot een CO_2-neutrale Vlaamse overheid te komen is de eerste stap het kwantificeren van de koolstofvoetafdruk van de Vlaamse overheid. Begin 2010 is een studie opgestart waarin een methodologie en een rekeninstrument (tool) ontwikkeld wordt om die voetafdruk te bepalen. Deze voetafdruk wordt in eerste instantie berekend op pilootschaal. In de komende jaren zal dankzij een jaarlijkse bevraging van de energiecijfers en mobiliteitgegevens een steeds groter deel van de Vlaamse overheid opgenomen worden in de voetafdruk. Momenteel worden hiervoor de voorbereidingen getroffen. Tegelijkertijd wordt ook getracht de CO_2-uitstoot te verminderen door bijvoorbeeld een ecoscore-eis op te nemen in de rondzendbrief voor dienstvoertuigen, de handleiding waardering kantoorgebouwen te herwerken als selectie-instrument voor de Vlaamse overheid als bouwheer en continu energiebesparende maatregelen in te voeren.

Aanpak
De tool zal binnen de gehele Vlaamse overheid ten laatste tegen 2014 worden gehanteerd. Die gedetailleerde koolstofvoetafdruk zal toelaten om efficiënte acties te ondernemen om de CO_2-uitstoot te reduceren. Om de verbruikte hoeveelheid hernieuwbare energie binnen de Vlaamse overheid te verhogen, werd de haalbaarheid onderzocht van de installatie van PV-panelen op overheidsgebouwen van de Vlaamse overheid en zullen uitvoerende bestekken worden opgemaakt. Op vlak van mobiliteit zal een actualisatie van de vlootanalyse toelaten om een nieuwe ecoscore-doelstelling te formuleren en zal gestart worden met een pilootproject elektrisch rijden.

4. Schendingen van het milieurecht gepast sanctioneren

Trekker: Sigrid Raedschelders (DEP LNE)

Voortgang
Eén van de doelstellingen van het nieuwe Milieuhandhavingsdecreet is dat er een passend gevolg gegeven wordt aan elke schending van het milieurecht (milieuhygiëne- en milieubeheerrecht) en dit op een uniforme wijze. Intussen werd vorm gegeven aan een kader met criteria voor de bepaling van de hoogte van het boetebedrag. Zo zijn per categorie van milieumisdrijven (vb. sluikstorten, afvalverbranding, lozingen, bezit van illegale vogels, ontbossing, geluidshinder, enz.) criteria bepaald met betrekking tot de ernst, frequentie en omstandigheden die in rekening worden gebracht en opgenomen worden in de motivering van de boetebeslissing. Het spreekt voor zich dat dit kader in functie van nieuwe dossiers verder zal verfijnd en uitgewerkt worden. Het instrument van de voordeelontneming werd voorlopig nog niet vaak toegepast (enkel ad hoc), in afwachting van de resultaten van de studie hierover.

De verschillende betrokkenen ontmoeten elkaar maandelijks in de LNE-werkgroep Milieuhandhaving. De opdracht van deze werkgroep bestaat in het bespreken van praktische vragen over de toepassing en interpretatie van het nieuwe milieuhandhavingsdecreet en –besluit en de coördinatie en evaluatie van mogelijke wijzigingen aan die regelgeving. Binnen het kader van de Vlaamse Hoge Raad voor de

Milieuhandhaving werden er vier subwerkgroepen opgericht en werd hun agenda voor het komende jaar vastgelegd. Er werden nog geen protocollen gesloten, maar wel al werkafspraken gemaakt in de context van deze subwerkgroepen. Er werd een Milieuhandhavingsprogramma 2011 opgesteld, waarin de handhavingsprioriteiten van het volgende jaar worden bepaald. In het najaar van 2010 keurt de Vlaamse Hoge Raad voor de Milieuhandhaving het Milieuhandhavingsrapport 2010 goed, waarin het milieuhandhavingsbeleid van sinds mei 2009 wordt geëvalueerd.

Binnen het decretaal kader voor toezicht en inspectie wordt ondersteuning verleend aan toezichthouders en opsporingsambtenaren. Door een verhoging van het aantal lokale toezichthouders - gemeentelijk, intergemeentelijk en per politiezone - zal de gewestelijke Milieu-inspectie zich meer kunnen toeleggen op inrichtingen met een grote milieurelevantie, zoals Seveso- en GPBV-bedrijven, en op ketentoezicht op afvalstoffen. Op 23 juli 2010 heeft de Vlaamse Regering een addendum "handhaving" aan de samenwerkingsovereenkomst 2008-2013 goedgekeurd, ter inhoudelijke en financiële ondersteuning van de gemeenten bij de uitvoering van hun opdracht op dat vlak.

Aanpak
Het kader met criteria ter bepaling van de hoogte van de boete zal ad hoc, naargelang de aard van de door het parket doorgestuurde dossiers voor bestuurlijke afhandeling, verder aangevuld worden. Gezien het instrument voordeelontneming volledig nieuw is en er geen andere domeinen zijn waarin reeds ervaring werd opgebouwd, is het noodzakelijk gebleken om aanvullend beroep te doen op externe experten bij de uitbouw van dit instrument. Het doel van de studie is om het kader waarbinnen en de methodologie waarmee het instrument voordeelontneming kan toegepast worden (verder) te ontwikkelen.

Het is de bedoeling om de bestaande en/of nieuwe samenwerkingsafspraken tussen handhavingsactoren vast te leggen in protocollen. De verschillende subwerkgroepen van de Vlaamse Hoge Raad voor de Milieuhandhaving onderzoeken de mogelijkheden.

Net om de gemeenten toe te laten zich op hun nieuwe taak te organiseren, voorziet het uitvoeringsbesluit van het milieuhandhavingsdecreet dat elke gemeente vanaf 1 mei 2010 beroep moet kunnen doen op minstens één toezichthouder. Bovendien kunnen de milieuambtenaren die over een VLAREM-bekwaamheidsbewijs beschikken, nog tot 30 april 2011 hiervan gebruik maken om op te treden als toezichthouder. Daarnaast kunnen de gemeenten ook samenwerkingsafspraken maken met de politiediensten of met andere gemeenten.

5. Vlottere toepassing MER-regelgeving

Trekker: Lieze Cloots (DEP LNE)

Voortgang
Eind 2009 installeerde de Vlaamse Regering de commissie Investeringsprojecten. Tegelijk richtte het Vlaams Parlement de commissie Versnelling maatschappelijk belangrijke investeringsprojecten op. Beide commissies hadden als opdracht om de oorzaken van de trage besluitvormingsprocessen bij grote investeringsprojecten te achterhalen en concrete verbetervoorstellen uit te werken. De commissies formuleerden samen meer dan 120 aanbevelingen, waarvan een heel aantal het mer-proces en de mer-procedures betrof.

De Vlaamse Regering richtte in maart 2010 een Task Force op voor de uitvoering van de aanbevelingen. Ze staat in voor de uitvoering van twee sleutelprojecten onder de doorbraak 'Slagkrachtige Overheid'. LNE trekt de werkgroep 'optimalisatie van de MER-regelgeving, milieuvergunningen en het Natuurdecreet'. LNE is tevens actief betrokken bij de andere werkgroepen, waaronder de werkgroep 'Integraal proces voor investeringsprojecten' en 'Organisatie van infrastructuurprojecten'.

In februari 2010 werd een bevraging van alle betrokken actoren gelanceerd omtrent hun ervaringen met het mer-proces. De bevraging leverde een ruime respons op, die inzicht gaf in knelpunten en tal van verbetersuggesties opleverde.

Aanpak
De Task Force en de werkgroepen komen na het zomerreces verder samen om verbetervoorstellen uit te werken die tegen eind 2010 aan de Vlaamse regering worden voorgelegd.

Het plan van aanpak voor het verdere traject van "Mer in beweging" voorziet 4 fora waarop met externe actoren op participatieve wijze wordt gezocht naar verbeterpistes voor 1) een betere afstemming van plan mer en RUP procedures; 2) een betere afstemming van project mer en vergunningsprocedures; 3) effectievere inspraak en participatiemethodes; 4) een betere scoping van het mer. Deze fora gelden ook als participatief klankbord voor de voorstellen van de Task Force.
Het plan van aanpak besteedt eveneens aandacht aan de interne organisatieontwikkeling van de betrokken diensten. Deze initiatieven monden tegen eind 2010 uit in een implementatieplan.

In het kader van het Belgisch EU Voorzitterschap wordt in het najaar 2010 samen met de Europese Commissie een Conferentie georganiseerd voor de 25ste verjaardag van de project-Mer-richtlijn. De resultaten van deze Conferentie moeten leiden tot conclusies voor de Raad van december 2010 over de vereenvoudiging van de Mer-procedures in het kader van de voorziene herziening van de project-Mer-richtlijn.

6. VLAREM en het milieuvergunningenbeleid

Trekker: Paul Bernaert (DEP LNE)

Voortgang
De in het Regeerakkoord aangekondigde structurele aanpak van de milieuvergunningenpiek via een wijziging van decreet is inmiddels een feit. De hoofdlijnen van dit decreet zijn:
1° Spreiding van het indienen van de aanvragen in de tijd;
2° Aangepaste proceduretermijnen;
3° Exploitant mag verder exploiteren tot de definitieve uitspraak over de hervergunningsaanvraag.

Voor de herziening van indelingscriteria is er een onderzoek uitgevoerd naar alternatieve indelingsparameters i.p.v. de bestaande parameter "totaal geïnstalleerd vermogen". De nieuwe parameters zouden maximaal afgestemd moeten zijn op potentiële risico's en hinderparameters.

De laatste jaren zijn er verschillende aanpassingen geweest aan het milieuvergunningendecreet en het VLAREM waarbij deze twee teksten, waar nodig, op elkaar werden afgestemd. Tevens hebben een aantal wijzigingen aan de regelgeving interpretatieproblemen opgelost en werden termijnen meer op elkaar afgestemd (vb. afstemming termijnen milieuvergunning en stedenbouwkundige vergunning voor inrichtingen van de tweede klasse).

Het milieuvergunningenbeleid spitst zich meer en meer toe op de doorwerking van milieukwaliteitsdoelstellingen en –normen, reductieprogramma's en saneringsplannen (vb. actieplan fijn stof, GBPV-actieplan, NEC-reductieprogramma, saneringsprogramma's zware metalen, reductieprogramma lozen gevaarlijke stoffen, …). Dit uit zich in de doorvertaling ervan via het opleggen van bijzondere vergunningsvoorwaarden. Dit proces verloopt continu door uitvoering te geven aan de diverse actieplannen en hiermee ook rekening te houden bij de beoordeling van elke milieuvergunningsaanvraag.

Aanpak
Het onderzoek naar alternatieve indelingsparameters wordt afgerond in het najaar van 2010. Tegen eind 2011 zou dit moeten resulteren in een uitgewerkt voorstel tot wijziging van het VLAREM.

Er wordt continu gezocht naar mogelijkheden om ingewikkelde bepalingen uit de milieuvergunningenregelgeving verder te vereenvoudigen. Ook wordt bekeken of mogelijke obstakels voor een vlot procedureverloop kunnen worden aangepakt opdat er nog efficiënter kan gewerkt worden en meer rechtszekerheid geboden wordt.

Er wordt een wijzigingsbesluit uitgewerkt dat de VLAREM-regelgeving actualiseert aan de evolutie van de techniek. Hiertoe werden alle voorstellen uit de voorbije BBT-studies geëvalueerd, in wetgeving omgezet en intensief overlegd met alle betrokkenen. Dit ontwerpbesluit zal samen met andere VLAREM-

wijzigingen gefinaliseerd worden begin 2011. In de toekomst zal deze werkwijze consequent worden herhaald voor elke BBT-studie die verschijnt.

7. Subsidies met impact

Trekker: Sara Ochelen (DEP LNE)

Voortgang
Het onderdeel 'optimalisatie en vereenvoudiging van milieusubsidies' is midden 2010 opgestart onder de vorm van een nieuw, beleidsdomeinoverkoepelend project. M.b.t. de evaluatie en hervorming van milieuschadelijke subsidies wordt door HIVA in het kader van het steunpunt Duurzame Ontwikkeling een studie uitgevoerd over de methodologische aspecten. Hierin worden ook twee gevalstudies uitgewerkt.

Aanpak
Via een of meerdere studies zullen verbetervoorstellen voor meer effectieve en efficiënte subsidies, met minder administratieve lasten en beheerskosten gedaan worden op basis van een evaluatie van hun huidige werking. Parallel zal een forum voor subsidieverleners, voor kennisopbouw en uitwisseling, opgestart worden. Op basis van de ervaring en bevindingen van de HIVA-studie zal begin 2011 het verdere traject voor het evalueren en hervormen van potentieel milieuschadelijke subsidies in Vlaanderen uitgezet worden

11. Meten van de Leef- en omgevingskwaliteit

Trekker: Olga Jongeneelen (VLM) en Jeroen Van Looy (DEP LNE)

Voortgang
Het project 'verbeteren van de leef- en omgevingskwaliteit' wordt in grote mate beschouwd als een leerproces. Om leef- en omgevingskwaliteit te verbeteren is het belangrijk om het begrip bespreekbaar te maken met een brede groep van actoren en om inzicht te verwerven in de toestand, trends en verschuivingen die plaatsvinden. Voor omgevingskwaliteit werd daarom verder gewerkt aan een lijst van kwaliteitsambities per gebiedstype en werd een oproep voor pilootproject(en) gelanceerd. Voor leefkwaliteit werd gewerkt aan een methodiek voor het opstellen van een leefkwaliteitsindex.

Aanpak
Het project wil het concept omgevingskwaliteit levendig maken en incorporeren in het Vlaamse beleid via een leerproces. Het opstellen van een visie rond omgevingskwaliteit, de kwaliteitsambities verder ontwikkelen en implementeren en een methodiek ontwikkelen voor het realiseren van omgevingskwaliteit in gebiedsgerichte projecten zijn de eerste concrete acties. Het plan van aanpak wordt omschreven in een startnota (momenteel in opmaak). Meer concreet word(t)(-en) – in functie van het leerproces – (een) pilootproject(-en) uitgewerkt en wordt de werking rond omgevingskwaliteit bij andere partners gestimuleerd en geconcretiseerd door het oprichten van een lerend netwerk omgevingskwaliteit.

12. Initiëren en uitvoeren van plattelandsprojecten

Trekker: Siegi Absillis (VLM)

Voortgang
De plattelandsprojecten dragen bij tot het ontwikkelen van een aantrekkelijk, leefbaar en vitaal platteland. Ze worden gebiedsgericht, geïntegreerd en participatief benaderd. Voor het proefproject de Merode, werd een evaluatie uitgevoerd. Uit de gesprekken en de bevraging blijkt dat het plattelandsproject een meerwaarde heeft voor de regio. Deze meerwaarde stelt zich op volgende vlakken:

- het uitbouwen van een netwerk
- samenwerking in een 'grens'-regio
- gezamenlijk werken aan duurzame streekontwikkeling
- bewustmaken van kwaliteit van de regio
- dynamiek en geïntegreerd werken.

Ondertussen werden ook enkele andere plattelandsprojecten opgestart: De Wijers, Scheldelandschapspark, Schelde- Leie en Gooik.

Aanpak
Voor het proefproject de Merode is in 2010 een evaluatieoefening opgezet die aanleiding kan geven tot het bijsturen van het planproces, de betrokkenheid van partners verder te verruimen en om de lessen mee te nemen bij de uitwerking van de andere projecten.

Om op korte termijn zichtbare resultaten op het terrein te verkrijgen en de betrokkenheid van de lokale actoren te initiëren, zijn in 2010 projectoproepen voor de projecten De Wijers, Schelde – Leie en Scheldelandschapspark gelanceerd onder de vorm van 'quick wins'. De projecten worden voor een deel ook als cases in Europese projecten opgenomen (projectvoorstellen met aandacht voor klimaatadaptatie, lokale economie, …). De voorstellen van deze initiatieven worden in het najaar verwacht. Parallel met deze initiatieven worden integrale plannen of visies voorbereid die voor deze projecten ook een structureel kader aanreiken met het oog op de inzet van de diverse instrumenten voor open ruimte en platteland (zoals inrichting, plattelandsontwikkelingsprogramma, …)

17 Groene groei promoten

Trekker: Arne Daneels (DEP LNE)

Voortgang
Om deze maatregel op te starten en ter voorbereiding van gesprekken met andere beleidsdomeinen werd een rondvraag gedaan bij alle actoren binnen LNE.
Op basis van een bevraging en een analyse van de jaarrekeninggegevens werden de belangrijkste kenmerken (omzet, tewerkstelling, financiële gezondheid…) van de hernieuwbare energiesector in Vlaanderen in kaart gebracht.
In het kader van buitenlandse economische kansen en partnerschappen, wordt momenteel gewerkt aan een rapport 'sterktes Vlaamse milieu-sector en Vlaamse milieutechnologie'.

Aanpak
Uit de verschillende reacties op de rondvraag zal een LNE-visie inzake groene economie uitgewerkt worden. Uit de rondvraag zullen ook de concrete bijdragen van het beleidsdomein aan de groene economie in kaart gebracht worden. Gesprekken met andere beleidsdomeinen zullen opgestart worden.
In verband met groene jobs wordt in 2010 ook de rest van de Vlaamse milieusector in kaart gebracht op basis van een eigen inventarisatie en bestaande economische databanken.

19. Milieuverantwoorde productie via ketenbeheer en systeeminnovatie

Trekker: Anne D'Haese (OVAM)

Voortgang
Een aantal ketenbeheerprojecten zijn uitgevoerd of in uitvoering. Met de actoren binnen de materiaalketen gips werd een convenant afgesloten die moet leiden tot het sluiten van de materiaalkringloop. Voor de stromen cellenbeton en dakbitumen is overleg en/of onderzoek lopende, o.a. binnen het onderzoeksprogramma MIP 2. Binnen het proefproject tapijt werden de actielijnen gedefinieerd die potentieel bieden maar waarvoor nog verder onderzoek nodig is. De uitbreiding van de ecodesign-werking - eco-innovatie op productniveau - zit op schema.
De organisatorische onderbouw van het transitienetwerk materialenbeheer (Plan C) kreeg verder vorm met de opmaak van een business plan (met financieel plan).

Aanpak
Op basis van de ervaring met de lopende proefprojecten ketenbeheer zal tegen eind 2010 een globale ketenbeheeraanpak worden ontwikkeld. In 2011 volgt de oprichting van een open ketenforum voor externen waar ketenervaringen uitgewisseld kunnen worden tussen alle deelnemers aan de verschillende ketenprojecten. Vanuit beide "structuren" kunnen de ketenbeheerprojecten verder worden begeleid en eventueel nieuwe projecten worden opgestart.

De sensibilisering van de ontwerpers voor ecodesign krijgt verder vorm via de Ecodesign Awards voor studenten en professionals met een uitreiking begin 2011. Na onderzoek en ontwikkeling in 2010-2011 volgt in 2011 de lancering van een tweede ecodesign-tool, een beschrijvende handleiding over extra methodes om ecodesign toe te passen. Deze tool is complementair aan de Ecolizer 2.0, die in 2010 werd gelanceerd. Om ecodesign nog meer ingang te doen vinden aan de bron en ruimer dan alleen de ontwerper, wordt getracht het concept te verankeren in het onderwijs. Tegen eind 2011 worden diverse onderwijsrichtingen gescreend en geselecteerd op hun potentieel om ecodesign in de praktijk te realiseren. Ook werken we verder aan een intensieve samenwerking met alle organisaties, actief op het vlak van design.
Om tegemoet te komen aan een voldoende en stabiele basisfinanciering over een langere periode voor de kerntaken van Plan C is een juridische basis voor de verzelfstandiging van Plan C in uitwerking.
Op korte termijn zal worden onderzocht of experimenten kunnen worden opgezet rond warmte leasing, chemical leasing, enhanced landfill mining en rapid prototyping.

22. Vlaams post-Kyoto (2013-2020) instrumentarium en financiering i.f.v. integratie

Trekker: Bart Naessens (DEP LNE)

Aanpak
Voortbouwend op de ervaring die werd opgedaan in het kader van het Vlaams Klimaatbeleidsplan 2006-2012 en haar voortgangsrapporten, wordt het proces opgestart dat moet leiden tot het Vlaams Klimaatbeleidsplan 2013-2020 (VKP13-20) voor de post-Kyoto-periode. Dit najaar wordt een studie opgestart die moet helpen om het nieuwe VKP vorm en richting te geven. Aangezien de Vlaamse niet-ETS sectoren in de post-Kyoto-periode jaarlijkse reductiedoelstellingen moeten realiseren volgens een lineair afnemend pad vanaf 2013, is er nood aan een efficiëntie organisatiestructuur voor het Vlaamse klimaatbeleid. Momenteel wordt er voorbereidende werk uitgevoerd door de administratie, zodat er in de komende maanden gesprekken kunnen plaatsvinden met alle relevante beleidsdomeinen.

23. Sterker inzetten op hernieuwbare energie

Trekker: Wim Buelens (VEA)

Voortgang
Het nationaal actieplan hernieuwbare energiebronnen is afgewerkt maar de politieke discussie loopt momenteel nog. Na afronding van dit overleg wordt dit ook ingediend bij de Europese Commissie.
Inzake de duurzaamheidscriteria van vloeibare biomassa werd een ontwerpbesluit en -decreet opgesteld door de administratie. Dit ontwerp ligt momenteel voor bij IF en moet in het najaar nog de goedkeuringsprocedure door de Vlaamse Regering - Parlement doorlopen.
In februari 2010 werd het beleidsplatform "slimme meters" opgericht. Onder dit beleidsplatform opereren werkgroepen die in 2010 onder meer volgende zaken hebben opgeleverd: indicatoren om de evolutie naar slimme netten ter monitoren, een inventaris van alle lopende projecten inzake slimme meters en een inventaris met de positieve en negatieve verwachtingen van alle belanghebbenden van slimme meters. Ondertussen zijn Eandis en Infrax, die de belangrijkste Vlaamse netbeheerders groeperen, in 2010 elk gestart met een proefproject inzake slimme meters.

Aanpak
Naast een Belgisch actieplan hernieuwbare energiebronnen is er specifiek voor Vlaanderen ook een actieplan 2020 opgesteld. Om het groot groeipotentieel van groene warmte te realiseren zal overeenkomstig het regeerakkoord een aanvullend steunmechanisme specifiek voor groene warmte uitgewerkt worden. Ook zullen tegen eind 2012 kwaliteitscriteria voor installateurs vastgelegd worden. Tegen eind 2014 zal een minimum aandeel hernieuwbare energiebronnen in de bouwvoorschriften vastgelegd worden.
Wat betreft slimme netten wordt in oktober 2010 een rondetafel georganiseerd waarbij specifiek aandacht wordt besteed aan de mogelijke impact van de invoering van slimme meters op de consument.

24. Adaptatie aan klimaatverandering

Trekker: Johan Bogaert (DEP LNE)

Voortgang
In de aanloop naar een adaptatieplan tegen 2012 werd een eerste studie afgerond die de technische en wetenschappelijke informatie heeft samengebracht om een samenhangend en beleidsdomein overschrijdende aanpassing aan de klimaatveranderingen mogelijk te maken. In deze studie worden de bouwstenen aangereikt en een platform of kader voorgesteld. Om de link tussen het VKP en het VAP strak te houden werden de opstellers van het VKP mee betrokken.
Ook in de verschillende beleidsdomeinen zijn er initiatieven die in 2012 gepast zullen worden in het Vlaams Adaptatieplan. Het nieuwe LARA zoekt naar een antwoord op de vraag naar de adaptatiemogelijkheden binnen het (Europese) landbouwbeleid. Enkele beleids(deel)domeinen (watersector, landbouwsector, toeristische sector, …) hebben hun eerste onderzoeken afgerond of zijn lopende. Andere starten deze op.

Aanpak
Er zal verder gewerkt worden aan het verzamelen van de informatie die nodig is om een Vlaams en nationaal adaptatieplan te maken. Zo zal er in 2011 een studie lopen die de economische weerslag zal nagaan. De resultaten kunnen dan gebruikt worden om te bepalen waar de verschillende middelen zullen worden ingezet en hoeveel deze inzet zal bedragen. Ook wordt gewaakt over een blijvende link naar, en een gelijklopendheid met het VKP.
De verschillende beleidsdomeinen worden verder aangezet om hun deel te leveren van het Vlaams Adaptatieplan. Voor het beleidsdomein LNE zal tegen eind 2011 worden onderzocht welke mogelijkheden er zijn om te adapteren aan de klimaatsveranderingen. De verschillende beleidsvelden en deelsectoren (bosbouw, MER, natuur, water, …) zullen hun bijdrage leveren in deze studie.

25. Een milieuvriendelijke mobiliteit bewerkstelligen

Trekker: Tania Van Mierlo (DEP LNE)

Voortgang
De premieregeling voor de installatie van een half-open roetfilter op een dieselwagen werd bijgesteld. Het premiebedrag wordt opgetrokken en, naast wagens in eigendom van een persoon, komen ook bedrijfswagens en leasingwagens in aanmerking. Ook de garage die de installatie uitvoert, krijgt nu een premie.
De Vlaamse overheid zette ook de volgende stap naar de invoering van de kilometerheffing. Het Vlaams coördinatiecomité Duurzame Mobiliteit heeft gezocht naar de uitgangspunten voor een succesvolle Vlaamse kilometerheffing voor vrachtwagens. Deze uitgangspunten werden ter advies voorgelegd aan de Mobiliteitsraad Vlaanderen (MORA). Om de doelstelling van 2013 te halen, schreef de Vlaamse Regering ook een bestek uit voor de aanstelling van een consultant. Die moet de weg naar de uiteindelijke aanbesteding van het project mee begeleiden.
Om gemeenten en MER-deskundigen in staat te stellen de knelpunten m.b.t. luchtverontreiniging in kaart te brengen en oplossingen te kunnen uitwerken liet de Vlaamse Overheid twee instrumenten ontwikkelen in 2010. De versie 2.0 van CAR Vlaanderen (zie verder) en het IFDM-Traffic. Dat is een nieuwe webapplicatie voor het doorrekenen van mobiliteitsscenario's naar luchtkwaliteit voor wegtransport op autosnelwegen, gewestwegen en buitenstedelijke wegen in Vlaanderen.

Aanpak
Begin 2011 wordt een nieuw actieplan rond milieuzorg in het voertuigenpark opgesteld. Hierin zullen verdere acties worden opgenomen om de gemiddelde ecoscore van het voertuigenpark van de Vlaamse overheid te verbeteren.
De hervorming van de BIV voor particulieren komt in een stroomversnelling en zal midden 2011 in voege treden. Ondertussen worden de gesprekken met de andere gewesten verder gezet om in samenspraak tot een vergroening van de volledige verkeersbelastingen te komen.
In uitvoering van het Mobiliteitsdecreet wordt ook werk gemaakt van de integratie van milieuaspecten in het nieuwe Mobiliteitsplan Vlaanderen. Het nieuwe Mobiliteitsplan moet tegen eind 2012 volledig vorm gekregen hebben. Hiertoe wordt een gewestelijke planningscommissie opgericht waar het departement LNE deel van zal uitmaken.

Specifiek op het vlak van landlogistiek en proceslogistiek werkt Flanders Land Logistics beleidsmatige acties en projecten uit. Twee werkgroepen richten zich hierbij ook op een meer milieuvriendelijke logistieke keten. Binnen de werkgroep fijnmazige distributie worden pilootprojecten opgezet om de lokale impact op geluid en emissies te verminderen. Binnen de werkgroep groene logistiek wordt een instrumentarium ontwikkeld dat gericht is op een vergroening van de sector.

26. Lokale knelpunten luchtkwaliteit en geluid aanpakken

Trekker: Lieslotte Wackenier/ Jeroen Lavrijsen (DEP)

Voortgang
Het CAR model, dat lokale overheden toelaat om de potentiële knelpuntlocaties in kaart te brengen, werd geactualiseerd en op de LNE-website geplaatst. Begin mei werd een onderzoek opgestart om na te gaan of, en onder welke voorwaarden, het instellen van lage-emissiezones kan leiden tot een significante verbetering van de lokale luchtkwaliteit.

In 2010 werden de tussentijdse actieplannen weg- en spoorverkeerslawaai goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Hierbij werd rekening gehouden met de resultaten van de publieke raadpleging over de ontwerpteksten die in 2009 werd georganiseerd. De actieplannen bevatten in de eerste plaats de al van kracht zijnde maatregelen. Bijkomende maatregelen kunnen uit een intussen opgeleverde studie volgen.

Aanpak
Afhankelijk van de resultaten van het onderzoek naar de invloed van lage-emissiezones zal een plan van aanpak worden uitgewerkt. Er wordt een saneringstool ontwikkeld die alle knelpuntlocaties weergeeft en een overzicht geeft van de verwachte overschrijdingen van de EU luchtkwaliteitsnormen na uitvoering van de geplande maatregelen. Er wordt een onderzoek opgestart naar de effectiviteit van lokale maatregelen bij de aanpak van lokale luchtverontreiniging.

De tussentijdse geluidsactieplannen worden bijgestuurd met de resultaten van de studie die de effectiviteit van bijkomende maatregelen onderzocht. De bedoeling is om te komen tot aangepaste actieplannen in 2011. Daarnaast zullen voor de steden Antwerpen en Gent ook meer gedetailleerde geluidskaarten en tussentijdse actieplannen worden goedgekeurd door de Vlaamse Regering.

27. De mobiliteitsvriendelijke en leefbare inrichting van woonkernen

Trekker: Sven Vercammen (DEP LNE)

Voortgang
Een sneuvelversie van de 'visienota integratie milieu, ruimte en mobiliteit' werd binnen het departement LNE opgemaakt. Om een vertaling van de visienota in de opmaak van de herziening van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen te verkrijgen werd er een advies ingestuurd tijdens het openbaar onderzoek.

Aanpak
Om een draagvlak voor een vertaling van de visienota in het Mobiliteitsplan Vlaanderen 2012-2017 te verwerven (en om de advisering op ruimtelijke plannen beter af te stemmen) wordt samen met het departement Mobiliteit een studie-evenement 'raakvlakken LNE & MOW' georganiseerd.
Bij ruimtelijke planprocessen zal een draagvlak worden gezocht en onderzoek gestimuleerd om bijvoorbeeld lage-emissiezones voor verkeer (indien dit uit het lopend onderzoek zinvol blijkt), en P&R zones aan de rand van stedelijke gebieden te realiseren.

28. Elektrisch rijden

Trekker: Jeroen Cockx (DEP LNE)

Voortgang
De voorbije maanden werden voorbereidend en aftastend ingevuld. Vanuit een coördinerend standpunt werd overleg gestart met de initiatiefnemers van de proeftuin 'Elektrisch rijden', waarvoor een haalbaarheidsstudie werd afgerond, met Flanders' drive, die hun strategie rond milieuvriendelijk rijden

verder hebben vorm gegeven en met de BBL, die in het kader van ViA, in 2010 een conferentie organiseren m.b.t. elektrisch rijden. Ondertussen heeft ook de industrie een project uitgeschreven rond elektrisch rijden in het kader van de Staten-generaal. De projectgroep werd samengesteld en heeft de eerste voorstellen voor een masterplan Elektrisch rijden op papier gezet.

Aanpak
Het opstarten van de proeftuin 'Elektrisch rijden' zal op de voet worden gevolgd. Indien mogelijk wordt de aanpak aangevuld met eigen initiatieven of worden parallel en afgestemd dergelijke initiatieven opgestart. In eerste instantie wordt dan aan de overheidsvloot gedacht en het opzetten van proefprojecten op dat vlak. In 2010/2011 zullen ook meer elektrisch gewone personenwagens op de markt komen, zodat sensibiliserende initiatieven richting bedrijven en individuele consumenten meer op hun plaats zijn. Lopende onderzoeksprojecten (bv. TRANS2HOUSE) en buitenlandse projecten worden verder gevolgd, zodat ook die resultaten kunnen meegenomen worden in een masterplan voor Vlaanderen. De ontwerptekst zal in de komende maanden worden aangevuld en overlegd met stakeholders. Uiteindelijk is het de bedoeling om hierrond ook een politieke consensus te vinden op het niveau van de Vlaamse Regering.

29. Gerichte aanpak waterbeheer in speerpuntgebieden

Trekker: Veronique Van Den Langenbergh (VMM)

Aanpak
De stroomgebiedbeheerplannen voor Schelde en Maas zijn op 8 oktober 2010 door de Vlaamse Regering goedgekeurd. Hierbij zijn zowel de voorgestelde speerpuntgebieden alsook een lijst van overige generieke maatregelen inbegrepen. In deze speerpuntgebieden wordt via een diverse set aan gerichte acties een goede toestand van het waterlichaam nagestreefd.
De lijst van goedgekeurde speerpuntgebieden omvat voor het beleidsdomein leefmilieu de zeven waterlichamen waarvoor – mits uitvoering van een aantal aanvullende maatregelen – de goede toestand in 2015 haalbaar geacht wordt. Deze 7 waterlichamen liggen in het Nete- en Maasbekken: Grote Nete, Kleine Nete (twee waterlichamen), Molenbeek-Bollaak, Wamp Abeek en Warmbeek.
Verder werden voor het beleidsdomein leefmilieu ook 8 waterlichamen geselecteerd verspreid over Vlaanderen, waarvoor een verbetering van de toestand vooropgesteld wordt: Hulpe-Zwart Water-Winterbeek, Zwartebeek, Grote Laak, Benedenvliet, Grote Molenbeek – De Vliet, Blankaart waterlopen, Heulebeek, Zwarte Sluisbeek.
Ook voor het beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken werden een aantal speerpuntgebieden geselecteerd met als doel de toestand te verbeteren.

Aanpak
In (het afstroomgebied van) deze waterlichamen wordt een divers set aan gerichte acties vooropgesteld om de toestand in deze speerpuntgebieden te verbeteren. De uitvoering van deze acties zal afhankelijk zijn van de mate waarin extra middelen beschikbaar zullen zijn.

30. Brondossiers voor drinkwaterwingebieden

Trekker: Kris Van Den Belt (VMM)

Voortgang
Eind 2009 is het draaiboek brondossiers opgesteld en werden de pilootprojecten geselecteerd. Voor de grondwaterwinningen zijn dat Eisden (VMW), Hoogstraten/Meerle (PIDPA), De Golf (Knokke-Heist) en Torreele-St.-André (IWVA). De Blankaart (VMW) en het Netekanaal (AWW) werden geselecteerd als oppervlaktewaterwinning.
Verschillende overlegvergaderingen met de betrokken drinkwatermaatschappijen vonden plaats. De hydrogeologische informatie en modellering waarover de drinkwatermaatschappijen beschikken en de informatie en modellen waarover VMM beschikt werden vergeleken, in het bijzonder voor het afbakenen van het intrekgebied. Op basis hiervan werd een aandachtsgebied overeengekomen, waartoe de verdere inventarisatie zal beperkt worden.
De opmaak van de brondossiers voor de grondwaterwinningen Hoogstraten/Meerle en Eisden zijn al goed gevorderd op basis van duidelijke werkafspraken. Voor de oppervlaktewaterwinning De Blankaart is gestart met de opmaak van het brondossier. Er worden nog afspraken gemaakt wie wat aanlevert. Voor

het brondossier van Knokke-Heist en IWVA wordt in het najaar gestart met de opmaak van het brondossier.
Verschillende drinkwatermaatschappijen werken intussen aan een waterveiligheidsplan voor een specifieke winning.

Aanpak
In 2011 worden de brondossiers voor de pilootwinningen afgewerkt en gebeurt ook de evaluatie van de opmaak van de brondossiers voor de pilootprojecten. In overleg met de drinkwatermaatschappijen worden de relevante winningen geselecteerd. Voor deze winningen worden de brondossiers opgemaakt. Tegelijkertijd wordt samen met de drinkwatermaatschappijen het concept uitgewerkt rond de invulling van de waterveiligheidsplannen.

31. Vereenvoudigen van de planning en procedures van het integraal waterbeleid

Trekker: Lieve De Roeck (VMM)

Voortgang
De CIW werkte een voorstel uit voor de vereenvoudiging en afstemming van de regelgeving m.b.t. integraal waterbeleid voor de aspecten waterplannen, overlegstructuren en procedures.
Het voorstel beoogt kwaliteitsvolle waterbeheerplannen met een verminderde planlast en een vereenvoudigde planningscyclus. De volgende generatie waterplannen zal bestaan uit enerzijds een waterbeleidsnota (met inbegrip van de waterbeheerkwesties) en anderzijds de stroomgebiedbeheerplannen voor Schelde en Maas met de bijhorende elf bekkenspecifieke delen, waarin de acties van het waterschapsniveau geïntegreerd zijn. Ook de overstromingsrisicobeheerplannen worden een onderdeel van de stroomgebiedbeheerplannen.
In de bekkenbeheerplannen wordt een indicatief meerjarenprogramma opgenomen, dat verfijnd en geconcretiseerd wordt in het jaarlijks bekkenvoortgangsrapport. Deze werkwijze sluit beter aan bij de dynamische realiteit van het waterbeheer. Via het bekkenvoortgangsrapport wordt eveneens in de mogelijkheid voorzien om tussentijds oeverzones en overstromingsgebieden af te bakenen. Verder worden de mogelijkheden onderzocht om de acties uit de waterbeheerplannen waarvoor een RUP dient opgemaakt te worden, te beperken.
In het voorstel wordt ook de samenstelling van de bekkenstructuren en de waterschappen geoptimaliseerd. Zo wordt het lokaal overleg gestructureerd volgens de waterschapsgrenzen in plaats van de deelbekkengrenzen en zijn niet langer de deelbekkens, maar wel de waterschappen vertegenwoordigd in het bekkenbestuur.

Aanpak
In 2011 zal de CIW het voorstel tot vereenvoudiging van de waterplannen, overlegstructuren en procedures voor het integraal waterbeleid, na akkoord van de minister bevoegd voor het waterbeleid over de principes van de vereenvoudiging, vertalen in een voorstel tot aanpassing van het decreet Integraal waterbeleid. Ook wordt gestart met de voorbereiding van een methodiek en een draaiboek voor de tweede generatie waterbeheerplannen, mede op basis van een evaluatie van de eerste generatie plannen en de geformuleerde voorstellen tot vereenvoudiging.

33. Ambtshalve sanering bij scholen, ziekenhuizen, rusthuizen en gasfabrieken

Trekker: Victor Dries (OVAM)

Voortgang
Er is overleg doorgegaan met de beleidsdomeinen 'Welzijn, Volksgezondheid en Gezin' en 'Onderwijs en Vorming' met het oog op een samenwerkingskader. Hierbij werden gemeenschappelijke uitgangspunten geformuleerd voor een eventuele samenwerking met inbegrip van een programmatorische aanpak.
In het kader van de ambtshalve sanering van gasfabrieken zijn twee dossiers 'in portefeuille' opgestart: een beschrijvend bodemonderzoek was noodzakelijk en is uitgevoerd.
In functie van de voorziene inhaalbeweging 'onschuldige eigenaars' werden een aantal dringende dossiers opgestart binnen het huidig kader.

Aanpak
Op basis van eerdere gesprekken met de belangrijkste actoren worden mogelijke uitgangspunten voor een eventuele samenwerking verder afgetoetst, in functie van de beschikbare middelen.
Tegen eind 2011 wordt een inventarisatiestudie van gasfabrieksterreinen afgerond. Voor dossiers die al 'in portefeuille' waren begin 2010 wordt in 2011 afstemming gezocht met de gewenste ruimtelijke planningen en vastgoedontwikkelingen.
Indien bijkomende middelen beschikbaar gesteld worden, zal gestart worden met de verdere inhaalbeweging van de ambtshalve bodemsanering bij 'onschuldige eigenaars'.

35. Natuurlijke hulpbronnen (delfstoffen): minder effecten, meer en betere alternatieven

Trekker: Jan Van Roo (DEP LNE)

Voortgang
Het Bijzonder oppervlaktedelfstoffenplan (BOD) Vlaamse Leemstreek werd op 23 juli 2010 door de Vlaamse Regering definitief vastgesteld. Het proces m.b.t. de evaluatie van de instrumenten van het delfstoffenbeleid en de link met het duurzaam materialenbeleid en het ruimtelijk beleid is opgestart onder de vorm van een gemengde werkgroep van kabinetten en administraties. In het najaar van 2010 wordt aan oplossingen gewerkt, inclusief mogelijke voorstellen tot wijziging van decreten en/of uitvoeringsbesluiten.

Een monitoringsysteem werd opgezet om behoeftegegevens, import- en exportstromen en inzetmogelijkheden van alternatieven voor oppervlaktedelfstoffen in kaart te brengen en de verhouding tussen de reële vraag en het totale aanbod (alternatieven, opportuniteiten en primaire delfstoffen) vanaf 2011 permanent bij te houden. In 2010 werden verschillende bouwconcepten onderzocht op hun duurzaamheid en werd de Vlaamse behoefte aan ijzerzandsteen gekwantificeerd.

Aanpak
De in het BOD aangeduide nieuwe locaties zullen via een GRUP in ontginningsgebieden worden omgezet. Voorts zal er een ambtelijke werkgroep (ALBON, OVAM, MOW) worden opgericht die voorstellen zal uitwerken voor een instrumentarium dat de inzet van alternatieven en opportuniteiten moet versterken.

In functie van de Vlaamse behoefte aan ijzerzandsteen zal in 2011 zal een geologisch onderzoek opgestart worden naar het mogelijk voorkomen van goede ijzerzandsteenlagen.

Het Europees Grondstoffeninitiatief wordt vanuit Vlaanderen actief opgevolgd. De Europese Commissie vermeldt Vlaanderen als één van de best practice voorbeelden voor een delfstoffenbeleid op regionaal niveau. Tegen eind 2010 zal de Commissie een nieuwe communicatie publiceren, waarin zal bericht worden over de voortgang (m.i.v. aanbevelingen voor de toekomst) van dit initiatief.

41. Uitwerken en uitvoeren van een Mestactieplan 2011-2014

Trekker: Koen Desimpelaere (VLM)

Aanpak
Een beleidsdomeinoverschrijdende (Leefmilieu–Landbouw) werkgroep bereidt het nieuwe actieprogramma 2011-2014 voor in overleg met de doelgroepen en met de diensten van de Europese Commissie. Het nieuwe actieprogramma vereist een aanpassing van het Mestdecreet. Deze aanpassing is voorzien voor het najaar van 2010.

43. Risico's van elektromagnetische velden

Trekker: Hans Reynders (DEP LNE)

Voortgang

De nota 'Risicobeheer en onzekere risico's' word voorgelegd aan de adviesraden. Een ontwerp van besluit voor de normering van vast opgestelde zendantennes (bv. gsm-antennes) voor elektromagnetische golven werd door de Vlaamse Regering goedgekeurd. Begin juli 2010 werd een protocolakkoord gesloten met het Belgisch Instituut voor postdiensten en telecommunicatie (BIPT) voor de uitvoering van metingen en de beoordeling van technische dossiers.

Aanpak

Na advies van de Raad van State en definitieve goedkeuring van de Vlaamse Regering zal het besluit in het najaar van 2010 in het Staatsblad verschijnen. Een definitief samenwerkingsakkoord met het BIPT om beoordeling van technische dossiers en bijstand bij metingen van elektromagnetische velden te verrichten, zal in 2011 worden gefinaliseerd. Wat betreft informatievoorziening voor burgers zal in het najaar van 2010 een kadaster van vast opgestelde zendantennes worden opgesteld en via een Vlaamse website publiek raadpleegbaar worden gemaakt.

In samenwerking met het beleidsdomein Volksgezondheid zullen informatie-initiatieven m.b.t. blootstelling, mogelijke gezondheidseffecten en regelgeving voor radiofrequente elektromagnetische velden gestart worden in 2011.

Tenslotte zal in 2011 een consultatietraject gevolgd worden ter voorbereiding van een actieplan voor het omgaan met milieurisico's van extreem laag frequente velden van elektrische installaties zoals hoogspanningslijnen.

Bijlage 1: Lopende onderzoeksprojecten

Lange titel	**Hoofdthema**
Onderbouwing van een aantal concepten en beginselen van het leefmilieubeleid in functie van de opmaak van het MINA-plan 4 - Deel 1: Afstemming van 'Benchmarking m.b.t. de toestand van milieu en natuur' en 'Vlaanderen vergeleken'	Beleidsvoorbereiding en -planning
Onderbouwing MINA-plan 4 - Deel 2: Analyse van het concept voetafdruk in een Vlaamse beleidscontext	Beleidsvoorbereiding en -planning
Vorming van aankopers in de distributiesector	Doelgroepen
Het gebruik van genexpressieprofielen als biomerker in humane biomonitoring	Gezondheidsaspecten
Opstellen van geïntegreerde risicobeoordeling voor blootstelling aan PAKs in Vlaanderen	Gezondheidsaspecten
Inventarisatie van sensibilisatie/communicatie-initiatieven omtrent binnenmilieu voor de algemene bevolking, grondige herwerking van de inhoud van de brochure "Gezond wonen? Bouw of verbouw gezond" en inventarisatie van de bestaande initiatieven	Gezondheidsaspecten
Transitieproces Duurzaam Materialenbeheer - het ontwikkelen van een praktisch toepasbare aanpak voor het opzetten en begeleiden van 'transitie-experimenten'	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik
Tools voor ecodesign	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik
Onderzoek naar haalbaarheid van Cradle to Cradle in Vlaanderen: concepten en toepassing op wijkniveau in het kader van duurzaam bouwen en wonen	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik
Ontwikkeling van de productie en toepassing van streekeigen landbouw- en bosbouwproducten	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik
Proefproject "realiseren van samenwerking in de keten"	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik
Ontwikkeling van een basis Vlaams Milieu Input-Output-model	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik
Ontwikkelen en opstellen van een tabel met eindgebruikgegevens van producten geproduceerd in Vlaanderen voor toevoeging aan een Vlaams milieu-Input-Output-model.	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik
Vervolledigen en aanvullen van milieu-gegevens die nodig zijn voor de uitbouw van een Vlaams Milieu-IO-model.	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik
Aanvullen milieugegevens voor Vlaams milieu input-outputmodel	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik
Opstellen van een vlaamse monetaire produkt X produkt input-outputtabel	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik
Een geïntegreerd afwegingskader voor de residentiële sector	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik
Onderzoek naar stabiliteitsrisico's voor milieuvergunningsplichtige inrichtingen waarvoor ALBON in het kader van de Vlarem-reglementering adviesbevoegdheid heeft voor wat het gevaar voor grondverschuivingen en/of instortingen betreft.	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik
Onderzoek naar de mogelijkheden voor ontwikkeling van de afzetmarkt van bagger-, ruimings- en infrastructuurspecie als alternatief voor oppervlaktedelfstoffen.	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik

Onderzoek naar mogelijke nieuwe bouwconcepten: inventarisatie en evaluatie van deze methode(s)	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik
Configuratie van een statistisch model voor verwerking van validatiegegevens van meetmethoden	Instrumenten
Optimalisatie EMMOSS	Instrumenten
Ontwikkelen van een set van indicatoren om de prestaties op het gebied van milieuverantwoord productgebruik in beeld te brengen	Instrumenten
Evaluatie statistisch apparaat OVAM, analyse van de bruikbaarheid en tekortkomingen voor verplichte rapporteringen en nieuw ontwikkelde indicatoren.	Instrumenten
Opstellen van sectorale voorwaarden voor de rubrieken 32.1 t.e.m. 32.5 en 32.8.1 van Vlarem I, inzonderheid de bepalingen met betrekking tot bescherming van het publiek	Instrumenten
Onderzoek naar alternatieve hinderparameters i.p.v. 'totaal geïnstalleerd vermogen' in de indelingslijst van Vlarem	Instrumenten
Partcipatie in de tweede (intereuropese) SKEP-call (communicatie en evaluatie van onderzoeksresultaten)	Instrumenten
Richtlijnen voor veeteeltbedrijven	Instrumenten
State-of-the-art studie van de bouw en het beheer van boorkernopslagplaatsen en regelgeving omtrent het melden aan en het beheren van boringinformatie door de overheden in onze buurlanden en uitwerken van een Best Practice scenario voor Vlaanderen	Instrumenten
Actualisering richtlijnenboek milieudiscipline water	Instrumenten
Plan mer richtlijnen: alternatievenondrzoek	Instrumenten
Monitoringsstudie rond visvriendelijkheid waterkrachtcentrales op waterwegen en waterlopen	Integraal Waterbeleid
Actualisatie en extrapolatie van hydrologische parameters in de studie 'Herziening van de code van goede praktijk voor het ontwerp van rioleringssystemen'	Integraal Waterbeleid
Inventarisatie van alle verplichtingen voortvloeiende uit multilaterale leefmilieuverdragen en de door het Vlaamse gewest aangegane engagementen op het internationale leefmilieuforum	Internationaal
Grondige toetsing van de Vlaamse reglementering inzake exploitatie van hinderlijke inrichtingen aan de EU-Dienstenrichtlijn	Internationaal
Maatschappelijke kosten-batenanalyse voor natuurtechnische milieubouw NTMB - ecologisch bermbeheer	Kosten en financiering
Maatschappelijke kosten-batenanalyse voor natuurtechnische milieubouw NTMB - natuurvriendelijke oevers	Kosten en financiering
Haalbaarheid Unificatie Risicoberekeningsprogramma	Risicobeleid
Risicoanalysesysteem voor het vervoer van gevaarlijke stoffen	Risicobeleid
Inventarisatie van parameters gerelateerd aan transport van gevaarlijke stoffen via weg	Risicobeleid
Bepaling invoerdata voor transportmodi water, pijpleidingen en spoor	Risicobeleid
Opmaken van rekenblad voor de beoordeling van het rendement van een luchtbehandelingssysteem en van de dimensionering ervan gelet op de koelingsbehoefte van het gebouw	Verandering van het klimaat door broeikaseffect

Ondersteuning verdere implementatie CO2-emissiehandel	Verandering van het klimaat door broeikaseffect
De adaptatie aan de klimaatveranderingen - actieplan	Verandering van het klimaat door broeikaseffect
Een CO2 neutrale Vlaamse overheid: onderzoek naar wenselijkheid, haalbaarheid, aanpak en communicatie	Verandering van het klimaat door broeikaseffect
Haalbaarheidsonderzoek van het plaatsen van PV-panelen op de daken van Vlaamse overheidsgebouwen: onderzoek naar haalbaarheid en aanpak	Verandering van het klimaat door broeikaseffect
Verziltingsstudie grondwater in het grensoverschrijdend poldergebied van de provincies Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen en Zeeland	Verdroging
Sleutelfactoren en -processen voor herstelmaatregelen van intergetijdengebieden. Opbouwen technische know-how herstel getijdengebieden om zo een wezenlijke bijdrage te leveren	Verlies aan biodiversiteit
Bepalen van procesfactoren voor oppervlaktewater en voor grondwater aan de hand van de nitraatstikstofresidu-metingen en de metingen van de waterkwaliteit met het oog op het evalueren en differentiëren van de huidige nitraatstikstofresidu-norm	Vermesting
Opzet en opvolging van een monitoringsnetwerk van landbouwbedrijven ter evaluatie van de waterkwaliteit tengevolge van derogatie	Vermesting
Samenwerking bij afvalbeheer door kleine ondernemingen	Verontreiniging door afvalstoffen
Materiaalkringlopen sluiten in de bouwsector: Onderzoek naar hoogwaardige toepassingen van cellenbetonafval	Verontreiniging door afvalstoffen
Hergebruikscriteria AEEA	Verontreiniging door afvalstoffen
Verhoging van de efficiëntie waarmee uitbijters (outliers) in de bedrijfsafvalstoffengegevens (afkomstig van het IMJV) opgespoord worden.	Verontreiniging door afvalstoffen
Indicatoren voor risicoanalyses bij afvalverwerkende bedrijven	Verontreiniging door afvalstoffen
Onderzoek naar de verdere operationalisering en sortering van gemengd en ongedifferentieerd afval	Verontreiniging door afvalstoffen
In kaart brengen van de verwezenlijkingen en kansen voor Chemical Leasing als concept in Vlaanderen	Verontreiniging door afvalstoffen
Verdere optimalisatie van de kwaliteitsopvolging van (co)vergistingsinstallaties zoals voorzien in VLAREA, partim hygiënisatie	Verontreiniging door afvalstoffen
Voedselbeheer: van aankoop tot consumptie en verwijdering	Verontreiniging door afvalstoffen
Lokale projecten voor de aanpak van het zwerfvuil	Verontreiniging door afvalstoffen
Zwerfvuil van recreanten aanpakken in toeristische zones	Verontreiniging door afvalstoffen
Effecten van sensibilisatie en handhaving bij de lokale zwerfvuilaanpak	Verontreiniging door afvalstoffen
Kostprijs van publieke en private dienstverlening in het beheer van huishoudelijk afval	Verontreiniging door afvalstoffen
Uitvoering van de sorteeranalyse Vlaamse huisvuilzak	Verontreiniging door afvalstoffen
Bepalen van factoren die de afvalproductie in gemeenten bepalen bij de intergemeentelijke vereniging Interrand	Verontreiniging door afvalstoffen

Actualisering en optimalisering van de inschatting van de verbrandingsemissies door de collectief geregistreerde bedrijven	Verontreiniging door fotochemische stoffen
Ontwikkeling model voor de berekeningen luchtkwaliteit langs (snel)wegen	Verontreiniging door fotochemische stoffen
Kosten en reductiepotentieel emissiereducerende maatregelen in de scheepvaart	Verontreiniging door fotochemische stoffen
Modellering van de luchtkwaliteit langs (water)wegen en belangrijke gewestwegen	Verontreiniging door fotochemische stoffen
Verdere ontwikkeling tweetalige Ecoscore databank	Verontreiniging door fotochemische stoffen
Actualisatie van het stratenmodel CAR Vlaanderen	Verontreiniging door fotochemische stoffen
Verdere analyse van de implicaties voor Vlaanderen van beleidsmaatregelen voor de internationale scheepvaart inzake klimaat en verzurende emissies	Verontreiniging door fotochemische stoffen
Modellering van concentraties aan en bronnentoewijzing van NO2 en PM2.5 in de Vlaamse luchtkwaliteitszones i.h.k.v. de richtlijn luchtkwaliteit 2008/50/EG	Verontreiniging door fotochemische stoffen
Analyse van inventarissen en prognoses energie en emissies wegverkeer in het kader van het NEC beleid en het klimaatbeleid	Verontreiniging door fotochemische stoffen
Piloot Waterbodemonderzoek	Verontreiniging en aantasting van de bodem
Verdere uitwerking van de gevalstudie van het geïntegreerde faseplan "Gechloreerde verbindingen in landelijke gebieden." partim bodem	Verontreiniging en aantasting van de bodem
Ontwikkelen en uittesten van een methodiek voor het actualiseren van de drainageklasse van de bodemkaart voor Vlaanderen	Verontreiniging en aantasting van de bodem
Ontwikkelen en toepassen van een methodiek voor het omzetten van de Belgische bodemkaart volgens het Belgische bodemclassificatie naar een bodemkaart volgens het internationale World Reference Base systeem	Verontreiniging en aantasting van de bodem
Ontwikkelen en toepassen van een methodiek voor het meten van de kennis over en de houding ten opzichte van bodems en bodembescherming bij landbouwers en bij bos- en natuurbeheerders	Verontreiniging en aantasting van de bodem
Kwaliteitscontrole, verbetering en vervollediging van de bodemdatabank AARDEWERK	Verontreiniging en aantasting van de bodem
Ontwikkeling vanuit bodemkundig perspectief van een geïntegreerd landevaluatiesysteem voor een duurzaam bodemgebruik in Vlaanderen.	Verontreiniging en aantasting van de bodem
Ontwikkeling van een transnationaal rivierkwaliteitsmodel van het Maasstroomgebied voor het uitvoeren van de risico-analyse waterkwaliteit 2015 in het kader van de Kaderrichtlijn Water.	Verontreiniging van oppervlaktewater
Ecologische en ecotoxicologische kwaliteit van de Dommel na de ruiming van de bodem	Verontreiniging van oppervlaktewater
Bruikbaarheid Calux voor depositiemetingen van dioxines en PCB's	Verspreiding van milieugevaarlijke stoffen
De geografische distributie van de atmosferische depositie van probleemstoffen (bestrijdingsmiddelen, metalen, nutriënten, PAK)	Verspreiding van milieugevaarlijke stoffen
Mogelijkheden integratie lokale luchtverontreiniging door verkeer in ruimtelijke instrumenten	Verspreiding van milieugevaarlijke stoffen

Opmaak en uitvoeren van een draaiboek voor het uitvoeren van een moedermelkcampagne voor de gevalstudie 'Gechloreerde verbindingen in landelijke gebieden' in het kader van het geïntegreerde faseplan	Verspreiding van milieugevaarlijke stoffen
Verder onderzoek naar de mogelijkheid van een effectgericht meetnet door toepassing van effectgericht meten in de geselecteerde "hot spots" van het 2de generatie Steunpunt Milieu en Gezondheid	Verspreiding van milieugevaarlijke stoffen
Opmaak van plan van aanpak voor de kwantitatieve inschatting van blootstelling aan en gezondheidseffecten van verkeersblootstelling in Vlaanderen, met speciale aandacht voor Ultra Fijne Partikels (UFP	Verspreiding van milieugevaarlijke stoffen
Trendanalyse fijn stof	Verspreiding zwevend stof
Handleiding voor inschatting van diffuse emissies door bedrijven	Verspreiding zwevend stof
Onderzoek naar de mogelijkheden van emissiearme zones in Vlaanderen	Verspreiding zwevend stof
Onderzoek naar maatregelen omgevingslawaai in agglomeraties	Verstoring door geluidshinder
Richtlijn 2002/49/EG - Opmaak actieplan voor Brussels Airport - Onderzoek naar maatregelen ruimtelijke ordening	Verstoring door geluidshinder
Validatie Vito en IVL passieve samplers	Verzuring

Bijlage 2: Mogelijke onderzoeksprojecten voor 2011

Lange titel	**Hoofdthema**
Onderzoek en voorstel tot actualisatie, vereenvoudiging en integratie van het milieuvergunningsdecreet in het decreet algemeen milieubeleid	Beleidsvoorbereiding en -planning
Ondersteuning bij het vastleggen van de beleidsacties om te komen tot een vergroening van de economie	Beleidsvoorbereiding en -planning
Uitwerken van het traject voor toekomstverkenningen afgestemd op beleidscyclus	Beleidsvoorbereiding en -planning
Samenwerkingsverband distributiesector	Doelgroepen
Monitoring van perceptie van milieubeleid en het bijhorend maatschappelijk gedrag	Doelgroepen
Evaluatie van beschikbare gegevens over aanwezigheid van gechloreerde verbindingen in lokaal geteelde voeding en de relevantie ervan voor de humane belasting als basis voor een geïntegreerd Vlaams beleidsadvies afgestemd op de beoogde doelgroepen	Gezondheidsaspecten
Uitvoeren van een stapsgewijze beleidsdoorwerking (faseplan) van de resultaten van de 2de humane biomonitoringcampagne uitgevoerd in het kader het 2de generatie Steunpunt Milieu en Gezondheid (2007-2011).	Gezondheidsaspecten
Uitvoeren van onderzoeksopdrachten en/of beleidsacties zoals geformuleerd in fase II van de stapsgewijze beleidsdoorwerking van de 2de humane biomonitoringcampagne uitgevoerd in het kader het 2de generatie Steunpunt Milieu en Gezondheid	Gezondheidsaspecten
De maatschappelijke kostenanalyse van de meest relevante gezondheidseffecten die in verband staan met verkeersgerelateerde luchtvervuiling als onderbouwing voor milieu- en gezondheidbeleidsacties	Gezondheidsaspecten
Verkennend onderzoek voor ketenbeheer - project 1	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik
Verkennend en onderbouwend onderzoek voor ketenbeheer duurzame chemie	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik
Onderbouwend onderzoek voor milieuverantwoord materiaalgebruik in de bouw	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik
Onderzoek ontwikkeling nieuwe businessmodellen	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik
Opmaak van sectorspecifieke eco-efficiëntiescans	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik
Onderzoek naar verschillende onderwijsrichtingen ivm impact op het ecodesign-gehalte van ontwerpen van producten, met als doel een onderwijspakket op maat te ontwikkelen	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik
Toetsing van de fit tussen visie en experiment in een transitieproces (case duurzaam materialenbeheer)	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik
Studie groen aankoopbeleid overheden - Oplossingen op maat voor lokale besturen rond milieuverantwoord aankoopbeleid, gekaderd in de Producttest	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik
De milieu-impact van innovatieve productietechnieken en waar ze inzetten met milieuwinst.	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik
Onderzoek naar verschillende mogelijkheden voor het opstellen van materiaalrekeningen	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik
Opstellen van een nationaal referentieel voor duurzaam wonen en bouwen door integratie van de in de verschillende gewesten reeds bestaande systemen	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik
Ontwikkeling van een methodologie als opstap naar een CO2-, water- en afvalneutrale Vlaamse voedingsnijverheid: onderzoek naar haalbaarheid en mogelijke aanpak	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik

Ondersteunend onderzoek voor de ontwikkeling van nieuwe economische instrumenten voor materialenbeleid	Instrumenten
Integratie van milieuaspecten in het mobiliteitsconvenant	Instrumenten
Onderzoek naar de inzetbaarheid en het potentieel van elektrische en plug-in hybride voertuigen in de Vlaamse overheidsvloot	Instrumenten
Richtlijnenboek activiteitengroep (ontginningen)	Instrumenten
Richtlijnenboek activiteitengroep (industrieterreinen)	Instrumenten
Subsidiestelsels van het beleidsdomein LNE aan verenigingen optimaliseren en vereenvoudigen op basis van een integrale evaluatie	Instrumenten
Optimalisatie emissie-inventaris lucht: sector 'Landgebruik en verandering van landgebruik'	Instrumenten
Aanpassing van de intergewestelijke databank lucht conform SEIS en INSPIRE - fase 2	Instrumenten
Ontwikkeling van ecologische modellen als beslissingsondersteunend instrument bij de opmaak van waterbeheerplannen.	Integraal Waterbeleid
Verbeteringen in het operationeel gebruik van neerslaggeneratoren voor het aanmaken van overstromingsrisicokaarten	Integraal Waterbeleid
Verfijning generieke MEP-GEP-methodiek voor afleiden doelstellingen sterk veranderde en kunstmatige waterlichamen	Integraal Waterbeleid
Vaststellen van het maximaal ecologisch potentieel/goed ecologisch potentieel voor kunstmatige en/of sterk veranderde Vlaamse waterlichamen - partim De Gavers (Harelbeke)	Integraal Waterbeleid
Vernieuwde kwantificering van de verliezen van N en P vanuit landbouw naar oppervlaktewater	Integraal Waterbeleid
Evaluatie en hervormingsvoorstellen voor potentieel milieuschadelijke subsidies	Kosten en financiering
Evaluatie en actualisatie van de handleiding 'Economische waardering van ecosysteemdiensten' en de online tool 'Natuurwaardeverkenner'	Kosten en financiering
ICT Tool voor risicoberekeningen voor vervoer van gevaarlijke stoffen (ICT TRANS)	Risicobeleid
Uitvoeren case studies i.h.k.v. het opstellen van het handboek risicoberekeningen	Risicobeleid
Ontwikkeling monitoringstool VKP13-20 ifv implementatie EU Effort Sharing Decision	Verandering van het klimaat door broeikaseffect
Opstellen van emissieprognoses voor ozonafbrekende stoffen en gefluoreerde broeikasgassen	Verandering van het klimaat door broeikaseffect
Ondersteuning bij het opstellen van de nationale uitvoeringsmaatregelen in het kader van artikel 11 van de herziene richtlijn emissiehandel.	Verandering van het klimaat door broeikaseffect
Synchronisatie en interpretatie van (hydro)geologische data voor een consistente, grensoverschrijdend beheer van grondwater en natuurlijke hulpbronnen in het Maassysteem.	Verdroging
Optimaliseren van het inzamelen en recycleren van harde kunststoffen	Verontreiniging door afvalstoffen
Uitvoering prioritaire acties Uitvoeringsplan milieuverantwoord beheer van huishoudelijke afvalstoffen	Verontreiniging door afvalstoffen
Preventie-evaluatieonderzoek voor gft- en groenafval, vervolgonderzoek	Verontreiniging door afvalstoffen
Optimalisatie duurzaamheid materiaal- en energiekringloop biomassa-afval	Verontreiniging door afvalstoffen
Evaluatierapport Uitvoeringsplan Milieuverantwoord Beheer van Huishoudelijke Afvalstoffen (UMBHA)	Verontreiniging door afvalstoffen
Verdere ontwikkeling intelligente interpolatietechnieken lucht	Verontreiniging door fotochemische stoffen
Evaluatie van de implementatie van een 'meet en beheersprogramma voor fugitieve emissies' in chemie en petrochemie	Verontreiniging door fotochemische stoffen
Impact van het mobiliteitsplan 2020 op lucht en geluid	Verontreiniging door fotochemische stoffen

Uitbreiding emissiemodel spoor en scheepvaart EMMOSS België	Verontreiniging door fotochemische stoffen
Verdere uitwerking emissiereducerende maatregelen scheepvaart	Verontreiniging door fotochemische stoffen
Aanpassing van de richtlijnen voor BATNEEC-evaluatie van bodemsaneringsprojecten gebaseerd op levenscyclusanalyse	Verontreiniging en aantasting van de bodem
Verkennende studie naar de uitgebreidheid van bodemverzilting in Vlaanderen	Verontreiniging en aantasting van de bodem
Onderzoek naar de geologische opbouw van de Roerdalslenk in NE-Limburg: opmaak van een grensoverschrijdend (hydro)geologisch 3D-lagenmodel van de Roerdalslenk in Vlaanderen, Nederland en Duitsland.	Verontreiniging en aantasting van de bodem
Onderzoek naar de ontstaansgeschiedenis en de bouwtechnische kwaliteiten van de Diestiaan ijzerzandsteen met als doel de inzet ervan in restauraties van historische gebouwen.	Verontreiniging en aantasting van de bodem
Begroten van de gevaren en opportuniteiten van verschillende bio-energieproductiesystemen voor de organischekoolstofvoorraden in de Vlaamse landbouwbodems.	Verontreiniging en aantasting van de bodem
Berekeningsmethoden voor het bepalen van de buffercapaciteit van opvangsystemen bij kleinschalige erosiebestrijding	Verontreiniging en aantasting van de bodem
Feasabilitystudie biotanormen voor gevaarlijke stoffen (implementatie Kaderrichtlijn Water).	Verontreiniging van oppervlaktewater
Evaluatie, bijsturing en vervollediging van de evaluatiemethoden voor biologische kwaliteitskenmerken (cf. uitvoering KRW), met bijzondere aandacht voor kwaliteitsborging en (Europese) interkalibratie - partim macrofyten.	Verontreiniging van oppervlaktewater
Evaluatie, bijsturing en vervollediging van de evaluatiemethoden voor biologische kwaliteitskenmerken (cf. uitvoering KRW), met bijzondere aandacht voor kwaliteitsborging en (Europese) interkalibratie - partim fytoplankton in grote rivieren en kanalen.	Verontreiniging van oppervlaktewater
Vervolgonderzoek naar de verspreiding van fecale bacteriën aan de Belgische kust via de havengeulen /waterlopen	Verontreiniging van oppervlaktewater
Optimaliseren van een meetmethode voor het bepalen van toxische componenten op fijn stof in omgevingslucht en binnenlucht.	Verspreiding van milieugevaarlijke stoffen
Optimalisatie van het surveillance humaan biomonitoringprogramma (HBMP) partim bestrijdingsmiddelen	Verspreiding van milieugevaarlijke stoffen
Optimalisatie emissie-inventaris lucht: POP's	Verspreiding van milieugevaarlijke stoffen
Verdere analyse van de PM-problematiek in Vlaanderen en verdere selectie van bijkomende maatregelen	Verspreiding zwevend stof
Invloed luchtfiltratie scholen	Verspreiding zwevend stof
Maatregelen lucht en grensoverschrijdende luchtverontreiniging	Verspreiding zwevend stof
Opmaak geluidskaarten tweede fase weg- en spoorverkeer	Verstoring door geluidshinder
Update luchtkwaliteitsmodel VLOPS	Verzuring
Validatie NH3 en SO2 Vito-sampler	Verzuring

Bijlage 3: Ratificatie internationale milieuverdragen

Uitleg bij tabel milieuverdragen (stand van zaken augustus 2010)

De in de tabel vervatte informatie is, naar goede gewoonte, grotendeels geput uit het zeer nuttige "repertorium" bijgehouden door Internationaal Vlaanderen (IV), de opvolger van de vroegere administratie Buitenlands Beleid. Betrokken repertorium is onder meer elektronisch consulteerbaar op het intranet van de Vlaamse Overheid, als onderdeel van de bijdrage van IV.

De keuze van de opname, of niet-opname, van een bepaald verdrag onder deze tabel hing af van heel wat elementen – sommige meer structureel van aard, sommige meer toevallig van aard. De tabel heeft dan ook niet de pretentie, om voor eens en voor altijd uit te maken welke MILIEUverdragen zijn en welke niet. Het gaat hier om een richtsnoer of een hulpmiddel, niet om de strikte vaststelling van een werkveld.

Hierna volgt een aanduiding van de vindplaats van betrokken akten in het repertorium :

Nr. Verdrag	***Vindplaats / kwalificatie in repertorium***
1	II. Exclusief - Bilateraal
2	idem
3	idem
4	idem
5	idem
6	II. Exclusief - Multilateraal
7	idem
8	idem
9	idem
10	III.4.C.Gemengd - EU
11	III.5.Gemengd - RVE
12	idem
13	III.6.Gemengd - I.A.O.
14	III.8.B.Gemengd - Multilateraal Milieu en gezondheid
15	idem
16	idem
17	idem
18	idem
19	idem
20	idem
21	idem
22	idem
23	idem
24	idem
25	idem
26	idem
27	idem
28	idem
29	idem
30	idem
31	idem
32	idem
33	idem
34	idem
35	idem

36	idem
37	idem
38	idem
39	idem
40	idem
41	idem
42	idem
43	idem
44	idem
45	idem
46	idem
47	idem
48	idem
49	idem
50	idem
51	idem
52	idem
53	idem
54	idem
55	idem
56	idem
57	idem
58	idem
59	III.8.D. Gemengd - Multilateraal Vervoer
60	idem
61	III.8.G. Gemengd - Multilateraal Wapens

		PRELIMINAIRE FASE	ONDER-TEKENING VERDRAG (Rangschikking chronologisch)	INSTEMMINGSDECREET			INTER-NATIONALE RATIFICATIE	OPMERKINGEN
				Goedkeuring ontwerp-decreet door Vlaamse Regering	Goedkeuring ontwerp-decreet door Vlaams Parlement	Bekrachtiging en afkondiging door Vlaamse Regering		
1.	Overeenkomst met **Nederland** inzake de verdediging van de oevers langs de **Westerschelde** tegen **inscharing**		6/01/93 - Brussel	29/09/1998	31/03/1999	13/04/99 - (BS 26/05/99)	4/02/2000	Inwerkingtreding 01/04/00
2.	Verdrag inzake **verruiming vaarweg Westerschelde** (Vlaanderen, **Nederland**)		17/01/95 - Antwerpen	28/07/1995	21/12/1995	22/12/95 - (BS 06/03/96)	27/06/1996	In werking getreden op 01/07/1996. HYMEDIS-overeenkomst in uitvoering van art. 9 van het verdrag verruiming vaarweg Westerschelde. 15/12/1998 : VR keurt goed en machtigt te ondertekenen. 30/04/2004: VR hecht goedkeuring aande wijziging van de Bijlagen B-E
3.	Verdrag inzake **afvoer Maaswater** (Vlaanderen, **Nederland**)		17/01/95 - Antwerpen	28/07/1995	21/12/1995	22/12/95 - (BS 06/03/96)	27/06/1996	In werking getreden op 01/07/96
4.	**Verdrag** tussen het **Vlaams Gewest** het Koninkrijk der **Nederlanden** betreffende **de uitvoering van de Ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium**	25/11/2005: VR keurt goed en machtigt tot ondertekening	21/12/2005 - Middelburg	29/09/2006	28/02/2007	9/03/2007 - (BS 12/09/2008)	28/08/2008	Besluit van de Vlaamse Regering tot ratificatie van het verdrag goedgekeurd op 18/07/2008 Inwerkingtreding 01/10/2008 Met reden omklede motie over verdieping Westerschelde aangenomen door het Vlaams Parlement

								op14/10/2009
5.	**Verdrag** tussen de **Vlaamse Gemeenschap en het Vlaams Gewest**, enerzijds, en het Koninkrijk der **Nederlanden**, anderzijds, inzake de **samenwerking op het gebied van het beleid en beheer in het Schelde-estuarium**	25/11/2005: VR keurt goed en machtigt tot ondertekening	21/12/2005 - Middelburg	29/09/2006	28/02/2007	9/03/2007 - (BS 12/09/2008)	28/08/2008	Besluit van de Vlaamse Regering tot ratificatie van het verdrag goedgekeurd op 18/07/2008 Inwerkingtreding 01/10/1998
6.	UNESCO-conventie inzake de bescherming van het **cultureel en natuurlijk erfgoed** in de wereld (16/11/1972, Parijs).		16/11/72 - Parijs	12/01/1994	19/05/1994	01/06/1994 - (BS 05/08/94)	24/07/1996	Inwerkingtreding 24/10/96
7.	Overeenkomst ter bescherming van **vleermuizen** in Europa (04/12/1991, Londen)		04/12/91 - Londen	31/03/2000	14/03/2001	23/03/01 - (BS 26/04/01)	14/05/2003	Inwerkingtreding : 13/06/2003 Mededeling VR over notificatie: BS 02/06/2003
8.	Verdrag inzake bescherming **Waterkwaliteit Maas** (Vlaams, Brussels Hoofdstedelijk en Waals Gewest, Frankrijk, Nederland)		17/01/95 - Antwerpen	15/11/1995	27/03/1996	16/04/96 - (BS 29/05/96)	20/06/1996	Inwerkingtreding 01/01/1998 Actieprogramma door de VR goedgekeurd op 08/12/1998. Federale België wil toetreden. WGV 19/02/2002: Gemengd verklaard. Wordt opgeheven en vervangen door Maasverdrag vanaf 01/12/2006

9.	Verdrag inzake bescherming **Waterkwaliteit Schelde** (Vlaams, Brussels Hoofdstedelijk en Waals Gewest, Frankrijk, Nederland)		17/01/95 - Antwerpen	15/11/1995	27/03/1996	16/04/96 - (BS 29/05/96)	20/06/1996	Inwerkingtreding 01/01/1998 Actieprogramma door de VR goedgekeurd op 08/12/1998. Federale België wil toetreden. WGV 19/02/2002: Gemengd verklaard. Wordt opgeheven en vervangen door Scheldeverdrag vanaf 01/12/2006
10.	Verdrag inzake het Europees **Energiehandvest + bijhorend protocol i.v.m. energie-efficiëntie**	Gemengd karakter vastgelegd via een schriftelijke procedure	17/12/94 - Lissabon	3/06/1997	18/12/1997	19/12/1997 - (BS 10/02/98)	8/05/1998	Federale Instemmingswet 16/4/1998 Inwerkingtreding 6/8/1998. Dit verdrag zet de principes van het Europees Energiehandvest (= een politieke verklaring, ondertekend in Den Haag op 17/12/1991) om in juridisch afdwingbare regels.
11.	Conventie inzake de bescherming van het **leefmilieu** door het **strafrecht (4/11/1998, Straatsburg) (ETS 172)**	WGV op 20/06/96 + 14/10/98: Gemengd verklaard	07/05/99 - Straatsburg					
12.	Europees verdrag inzake l**andschappen (ETS 176)**	WGV 20/09/2000 : gemengd verklaard	20/10/00 - Florence	14/03/2003	9/07/2003	18/07/03 - (BS 05/09/03)	28/10/2004	Federale instemmingswet: 15/06/2004. Inwerkingtreding: 01/02/2005.
13.	Verdrag nr. 174 inzake voorkoming van **zware industriële ongevallen**	WGV 25/03/96: Gemengd verklaard	22/06/93 - Genève	1/06/2001	6/02/2002	1/03/2002 - (BS 12/04/2002)	9/06/2004	Federale instemmingswet: 06/09/1996. Inwerkingtreding: 09/06/2005
14.	Protocol tot wijziging van de overeenkomst inzake **watergebieden** van internationale betekenis (		03/12/82 - Parijs	13/01/1998	8/07/1998	14/07/98 - (BS 22/08/98)	28/10/1998	Federale instemmingswet: 10/05/1994. Inwerkingtreding: 28/10/1998.

	i.h.b. als verblijfplaats voor watervogels) (03/12/1982, Parijs)							
15.	Amendement op de overeenkomst inzake **watergebieden** van internationale betekenis (i.h.b. als verblijfplaats voor watervogels) (28/05/1987, Regina)		28/05/87 - Regina	13/01/1998	8/07/1998	14/07/98 - (BS 22/8/98)	28/10/1998	Federale instemmingswet: 10/05/1994. Inwerkingtreding: 01/02/1999.
16.	Protocol inzake de beheersing van **emissies van stikstofoxiden of van hun stromen** bij het verdrag van 1979 inzake **luchtverontreiniging** over lange afstand	WGV 11/02/1998 : gemengd verklaard	31/10/88 - Sofia	19/05/2000	5/07/2000	17/07/00 - (BS 12/08/00)	8/11/2000	Federale instemmingswet: 25/03/1999. Inwerkingtreding: 06/02/2001.
17.	Verdrag inzake **milieueffectrapportering** in grensoverschrijdend verband (25/02/1991, Espoo)		25/02/91 - Espoo	25/03/1997	9/07/1997	15/07/97 - (BS 01/10/97)	2/07/1999	Federale Instemmingswet 09/06/1999. Inwerkingtreding : 30/9/1999
18.	**Protocol** betreffende milieubescherming bij het **Antarctica** – verdrag (04/10/1991, Madrid)		4/10/91 - Madrid	15/11/1995	21/12/1995	22/12/95 - (BS 06/03/96)	25/04/1996	Federale Instemmingswet 19/05/1995. Inwerkingtreding : 14/01/1999
19.	Protocol inzake de beheersing van **emissies** van **vluchtige organische stoffen** of hun stromen bij het verdrag van 1979 inzake **luchtverontreiniging** over lange afstand		18/11/91- Genève	11/03/1997	9/07/1997	15/07/97 - (BS 29/08/97)	8/11/2000	Federale Instemmingswet 24/06/2000. Inwerkingtreding : 06/02/2001

20.	Verdrag inzake de grensoverschrijdende gevolgen van **industriële ongevallen** (17/03/1992, Helsinki)	WGV 17/12/97: Gemengd verklaard	18/03/92 - Helsinki	1/06/2001	6/02/2002	1/03/02 - (BS 12/04/02)	6/04/2006	Federale Instemmingswet 22/03/2006. Inwerkingtreding : 05/07/2006
21.	Verdrag inzake de bescherming en het gebruik van **grensoverschrijdende waterlopen en internationale meren** (17/03/1992, Helsinki)	WGV 25/03/96: Gemengd verklaard	17/03/92 - Helsinki	28/02/1996	19/06/1996	8/07/96 - (BS 13/08/96)	8/11/2000	Federale Instemmingswet 29/09/2000. Inwerkingtreding : 06/02/2001
22.	VN-raamverdrag inzake **klimaatverandering** (09/05/1992, New York)		04/06/92 - Rio de Janeiro	22/02/1995	4/04/1995	19/04/95 - (BS 07/07/1995)	16/01/1996	Federale Instemmingswet 11/05/1995. Inwerkingtreding : 15/04/1996
23.	Verdrag inzake **biologische diversiteit** (05/06/1992, Rio de Janeiro)		05/06/92 - Rio de Janeiro	18/10/1995	28/02/1996	19/03/96 - (BS 24/05/1996)	22/11/1996	Federale Instemmingswet 11/05/1995. Inwerkingtreding : 20/02/1997
24.	Verdrag inzake de bescherming van het **marien milieu** van de Noord-Oostelijke Atlantische Oceaan – **OSPAR-verdrag**, (22/09/1992, Parijs)		03/11/92 - Parijs	21/12/1994	4/04/1995	19/04/95 - (BS 04/10/1995)	6/09/1996	Federale Instemmingswet 11/05/1995. Inwerkingtreding : 06/10/1996
25.	Protocol betreffende de verlaging van **zwavelemissies** en bijlagen I tot V bij het verdrag van 1979 inzake **luchtverontreiniging** over lange afstand	WGV 04/05/94: gemengd verklaard	14/06/94 - Oslo	19/05/2000	5/07/2000	17/07/00 - (BS 12/08/2000)	8/11/2000	Federale Instemmingswet 24/06/2000. Inwerkingtreding : 06/02/2001
26.	Akkoord inzake toepassing **deel XI** van het VN-verdrag inzake het **recht van de zee**	WGV 19/07/94: gemengd verklaard	28/07/94 - New York	12/05/1998	8/07/1998	14/07/98 - (BS 22/08/1998)	13/11/1998	Federale Instemmingswet 18/06/1998. Inwerkingtreding : 13/12/1998

	(10/12/1982, Montego Bay)							
27.	**Amendement** op het verdrag inzake de beheersing van de grensoverschrijdende overbrenging van **gevaarlijke afvalstoffen en de verwijdering ervan** (Bazel, 22/03/1989)	WGV 17/12/97: Gemengd verklaard	22/09/95 - Genève	18/05/2001	27/11/2002	6/12/02 - (BS 31/12/2002)	20/06/2003	Federale Instemmingswet 06/03/2002.
28.	Verdrag inzake verzameling **,** afgifte en inname **van afval in de Rijn- en binnenvaart**.	WGV 14/05/96 + 20/06/96: Gemengd verklaard	09/09/96 - Straatsburg	22/02/2008	23/04/2008	09/05/2008 - (BS 13/06/2008)	22/09/2009	Federale Instemmingswet 19/06/2008. Inwerkingtreding : 01/11/2009. Eerste trein met wijzigingen aangenomen op 02/12/2009, tweede trein op 18/03/2010.
29.	Protocol van 1997 tot wijziging van het internationaal verdrag **ter voorkoming van verontreiniging door schepen**, MARPOL 1973, zoals gewijzigd door het protocol daarbij van 1978 (26/09/1997, Londen)	WGV 22/03/2002: Gemengd verklaard	26/09/97 - Londen	22/04/2005	14/12/2005	23/12/05 - (BS 21/02/2006)	27/02/2006	Toetreding - Federale instemmingswet 15/06/2004 Inwerkingtreding: 27/05/2006
30.	**Protocol** van 1996 bij het Verdrag ter voorkoming van de **verontreiniging van de zee ten gevolge van het storten van afval en andere stoffen van 1972** (07/11/1996, Londen)	WGV 23/10/96, 17/12/97 + 14/01/98: Gemengd verklaard	27/03/98 - Londen	22/04/2005	14/12/2005	23/12/05 - (BS 21/02/2006)	13/02/2006	Federale instemmingswet 21/06/2004 Inwerkingtreding: 24/03/2006

31.	**Protocol bij het raamverdrag inzake klimaatverandering** (09/05/1992, New York)	WGV 17/12/97: Gemengd verklaard	29/04/98 - Kyoto	14/09/2001	30/01/2002	22/02/02 - (BS 23/03/2002)	31/05/2002	Federale Instemmingswet 26/09/2001. Inwerkingtreding : 16/02/2005
32.	**Protocol** m.b.t. **persistente organische stoffen (POP's)** bij het verdrag van 1979 inzake luchtverontreiniging over lange afstand	WGV 13/05/98: Gemengd verklaard	24/06/98 - Aarhus	14/11/2003	17/03/2004	26/03/04 - (BS 21/05/2004)	25/05/2006	Federale Instemmingswet 25/05/2005. Inwerkingtreding : 23/08/2006
33.	**Protocol** over **zware metalen** bij het verdrag van 1979 inzake luchtverontreiniging over lange afstand	WGV 13/05/98: Gemengd verklaard	24/06/98 - Aarhus	14/11/2003	17/03/2004	26/03/04 - (BS 21/05/2004)	8/06/2005	Federale Instemmingswet 25/05/2005. Inwerkingtreding : 06/09/2005
34.	Verdrag inzake toegang tot informatie, inspraak van de bevolking in de besluitvorming en **toegang tot de rechter** inzake milieu-aangelegenheden.	WGV 13/05/98: Gemengd verklaard	25/06/98 - Aarhus	19/07/2002	27/11/2002	6/12/02 - (BS 07/01/2003)	21/01/2003	Federale Instemmingswet 17/12/2002. Inwerkingtreding : 21/04/2003
35.	**Bijlage V en Aanhangsel 3** bij het **OSPAR**-verdrag.	WGV op 17/06/98: Gemengd verklaard	23/07/98 - Sintra	3/12/2004	8/06/2005	17/06/05 - (BS 07/07/2005)	28/07/2005	Federale Instemmingswet 06/03/2002. Inwerkingtreding : 28/08/2005
36.	**Protocol inzake Water en Gezondheid** bij de Conventie van Helsinki betreffende de bescherming en het gebruik van grensoverschrijdende waterlopen en internationale meren.	WGV op 17/03/99: Gemengd verklaard	17/06/99 - Londen	13/02/2004	29/04/2004	7/05/04 - (BS 16/07/2004)	29/06/2004	Federale instemmingswet 13/05/2003. Inwerkingtreding : 04/08/2005

37.	Overeenkomst inzake de **bescherming van Afrikaans-Euraziatische trekkende watervogels** (15/08/1996, Den Haag)	WGV 13/06/95: Gemengd verklaard	29/01/99 - Den Haag	31/01/2003	14/05/2003	23/05/03 - (BS 18/06/2003)	3/03/2006	Federale instemmingswet 13/02/2006. Inwerkingtreding : 01/06/2006 Besluit tot wijziging van bijlagen 2 en 3 aangenomen op 19/09/2008
38.	Protocol van Göteborg ter bestrijding van **verzuring, eutrofiëring en ozon in de omgevingslucht** bij het verdrag van 1979 inzake l**uchtverontreiniging** over lange afstand	WGV 22/09/1999: Gemengd verklaard	4/02/00 - New York	5/03/2004	29/04/2004	7/05/04 - (BS 13/07/2004)	13/09/2007	Federale instemmingswet 01/05/2006. Inwerkingtreding : 12/12/2007
39.	Protocol betreffende **bioveiligheid** bij de Conventie inzake **biologische diversiteit** ("Cartagena Protocol")	WGV 23/02/00: Gemengd verklaard	26/05/00 - Nairobi	14/11/2003	11/02/2004	20/02/04 - (BS 09/03/2004)	15/04/2004	Federale Instemmingswet 15/03/2004. Inwerkingtreding : 14/07/2004
40.	**wijziging** van het Verdrag inzake **milieueffectrapportage** in grensoverschrijdend verband (27/02/2001, Sofia)	WGV 02/12/03: Gemengd verklaard	27/02/01 - Sofia	4/06/2010 (voorontwerp)				
41.	Overeenkomst inzake **persistente organische polluenten** (POP's)	Gemengd karakter vastgelegd via schriftelijke procedure	23/05/01- Stockholm	14/11/2003	17/03/2004	26/03/2004 - (BS 21/05/2004)	25/05/2006	Federale Instemmingswet 17/09/2005. Inwerkingtreding : 23/08/2006
42.	**Scheldeverdrag**	WGV 26/09/02 : gemengd verklaard. 29/11/02: VR keurt goed en machtigt tot	03/12/02 - Gent	6/02/2004	29/04/2004	30/04/2004 - (BS 08/06/2004)	12/10/2005	Federale Instemmingswet 06/10/2005. Inwerkingtreding : 01/12/2005

		ondertekening						
43.	**Maasverdrag**	WGV 26/09/02 : gemengd verklaard. 29/11/02: VR keurt goed en machtigt tot ondertekening	03/12/02 - Gent	6/02/2004	29/04/2004	30/04/2004 - (BS 08/06/2004)	12/10/2005	Federale Instemmingswet 06/10/2005. Inwerkingtreding : 01/12/2006
44.	Internationaal verdrag betreffende de **controle van schadelijke aangroeiwerende systemen op schepen (TBT-verdrag)** (Londen, 5 oktober 2001)	Gemengd karakter vastgelegd via schriftelijke procedure 22/11/02: VR keurt goed en machtigt tot ondertekening	23/12/02 - Londen	15/02/2008	23/04/2008	09/05/2008 - (BS 10/06/2008)	15/04/2009	Federale Instemmingswet 16/02/2009. Inwerkingtreding : 15/07/2009
45.	Protocol inzake **strategische milieubeoordeling** bij het Verdrag inzake **milieueffectrapportage** in grensoverschrijdend verband (**SEA-protocol**)	WGV 13/01/03: gemengd verklaard 25/04/03: VR keurt goed en machtigt tot ondertekening	21/05/2003 - Kiev					
46.	Protocol betreffende **registratiesystemen** inzake de emissie en verplaatsing van verontreinigende stoffen bij het Aarhus-verdrag (**PRTR-protocol**)	WGV 13/01/03: gemengd verklaard 25/04/03: VR keurt goed en machtigt tot ondertekening	21/05/2003 - Kiev	20/04/2007	27/06/2007	06/07/2007 - (BS 05/09/2007)	12/03/2009	Federale Instemmingswet 16/02/2009. Inwerkingtreding : 08/10/2009

47.	Protocol inzake **burgerlijke aansprakelijkheid en vergoeding door schade veroorzaakt door de grensoverschrijdende effecten van industriële ongevallen op grensoverschrijdende waterlopen**	WGV 13/01/03: gemengd verklaard 25/04/03: VR keurt goed en machtigt tot ondertekening	21/05/2003 - Kiev					
48.	**Wijziging** bij het Verdrag van Helsinki van 17 maart 1992 inzake de **bescherming en het gebruik van grensoverschrijdende waterlopen en internationale meren** (17/02/2004, Genève)	WGV 02/12/03: Gemengd verklaard	28/11/2003 - Madrid	7/11/2008	4/03/2009	13/03/2009 - (BS 15/04/2009)		
49.	Wijziging van het Verdrag inzake **milieueffectrapportage** in grensoverschrijdend verband (04/06/2004, Cavtat)	WGV 21/03/06: Gemengd verklaard	04/06/2004 - Cavtat	07/05/2010 (voorontwerp)				
50.	**Amendement** bij het Verdrag inzake toegang tot informatie, inspraak van de bevolking in de besluitvorming en t**oegang tot de rechter** inzake milieu-aangelegenheden (27/05/2005, Almaty)	WGV 21/03/06: Gemengd verklaard	27/05/2005 - Almaty	5/09/2008	18/12/2008	19/12/2008 - (BS 02/02/2009)	17/06/2009	Federale Instemmingswet 19/02/2009.

51.	**Protocol** inzake aansprakelijkheid voor een vergoeding van schade uit **internationale afvaltransferten**, onder Bazelverdrag (10/12/1999, Bazel)	WGV 08/12/99: Gemengd verklaard						
52.	VN-verdrag over het **recht inzake het gebruik van internationale waterlopen voor andere doeleinden dan de scheepvaart**	19/05/00: VR keurt goed en machtigt tot ondertekening						Toetreding
53.	Internationaal verdrag van 1990 inzake de voorbereiding op, de bestrijding van en de samenwerking **bij olieverontreiniging** (30/11/1990, Londen)	WGV 24/03/04: Gemengd verklaard						Toetreding
54.	Protocol van 2000 inzake de voorbereiding op, de bestrijding van en de samenwerking **bij de voorvallen van verontreiniging door gevaarlijke en schadelijke stoffen** (15/03/2000, Londen)	WGV 24/03/04: Gemengd verklaard						Toetreding
55.	Verdrag van **het Europees Woudinstituut** (28/08/2003, Joensuu)	WGV 24/03/04: Gemengd verklaard						Toetreding

56.	**Wijziging** van de bijlagen II en III bij het verdrag van Parijs inzake de bescherming van het marien milieu van de Noord-Oostelijke Atlantische Oceaan, **OSPAR** (Oostende, 25-29/06/2007)	WGV 20/11/2007 : gemengd verklaard						
57.	Internationaal verdrag van Hongkong inzake **de veilige en milieuvriendelijke recyclage van schepen (2009)**	WGV 29/10/09 : Gemengd verklaard						
58.	**Statuut van het Internationaal Agentschap voor hernieuwbare energie (IRENA)**	WGV 18/12/09 : Gemengd verklaard 15/01/10: VR keurt goed en machtigt tot ondertekening						
59.	Internationaal verdrag inzake **hulpverlening op zee**	WGV 02/10/01 : Gemengd verklaard	28/04/89 - Londen	3/03/2004	29/04/2004	07/05/2004 - (BS 14/07/2004)	30/06/2004	Toetreding Federale instemmingswet : 13/05/2003. Inwerkingtreding : 30/06/2005
60.	Internationaal verdrag betreffende **de controle en het beheer van scheepsballast** (13/02/2004, Londen)	WGV 24/03/04 : Gemengd verklaard 18/02/05 : VR keurt goed en machtigt tot ondertekening						
61.	Verdrag inzake **verbod op chemische wapens**		13/01/93 - Parijs	6/06/1996	9/10/1996	24/10/96 - (BS	27/01/1997	Federale instemmingswet : 20/12/1996.

	(13/01/1993, Parijs)					29/11/1996)		Inwerkingtreding : 29/04/1997

Bijlage 4: Stand van uitvoering van de Europese milieuwetgeving

Europese milieuwetgeving

De normeringinstrumenten inzake milieu waarover (1) de Raad, (2) de Commissie en – overeenkomstig de medebeslissingsprocedure – (3) het Europese Parlement samen met de Raad beschikken, zijn ook diegene die in artikel 189 van het EG-verdrag worden gedefinieerd: verordeningen, richtlijnen, beschikkingen, aanbevelingen en adviezen.
Deze instrumenten hebben niet dezelfde rechtsgevolgen.

- Een *verordening* heeft een algemene strekking, is bindend in al haar onderdelen en is rechtstreeks van toepassing in elke lidstaat.
- Een *richtlijn* is bindend ten aanzien van het te bereiken resultaat voor elke lidstaat waarvoor ze bestemd is. Aan de nationale instanties wordt de bevoegdheid gelaten vorm en middelen te kiezen. In tegenstelling tot de verordening is de richtlijn dus niet rechtstreeks van toepassing; ze verkrijgt haar volwaardige normatieve status in de interne (lees Vlaamse) rechtsorde slechts na omzetting in nationaal (lees Vlaams) recht.
- Een *beschikking* is bindend in al haar onderdelen voor degenen tot wie ze uitdrukkelijk is gericht; *aanbevelingen* en *adviezen* daarentegen zijn niet bindend.

Stand van de uitvoering van Europese richtlijnen

De richtlijnen dienen te worden omgezet in intern Vlaams recht binnen de omzettingstermijnen voorzien in elke richtlijn zelf. Deze omzetting gebeurt of gebeurde via decretale weg en/of (meestal) via besluiten van de Vlaamse Regering. Telkens als er een omzetting in intern Vlaams recht gebeurt, wordt deze via de Permanente Vertegenwoordiging bij de EU medegedeeld aan de Commissie. De Commissie gaat de correctheid van de omzetting na en signaleert welke correcties er moeten gebeuren.

De stand van zaken die hierna wordt gegeven, werd afgesloten op 1 september 2010. Bij het overzicht van de uitvoering wordt een onderscheid gemaakt tussen:
1. de bestaande Europese richtlijnen die reeds zijn omgezet;
2. de bestaande Europese richtlijnen die nog dienen te worden omgezet;
3. de Europese richtlijnen die nog in voorbereiding zijn en die later zullen moeten worden omgezet.

Naast de titel wordt voor elke richtlijn eveneens de volgende informatie gegeven:
- de officiële referentie (jaar/volgnummer ID = interinstitutioneel dossier, PBC = Publicatieblad EC met mededelingen);
- de publicatiedatum;
- de referentie in het Europese Publicatieblad (PBL = Publicatieblad EC met wetgeving).

De verordeningen werden niet opgenomen in de overzichtslijst omdat ze immers geen omzetting behoeven en in de regel, behoudens voor specifieke Vlaamse behoeften en toepassingen, geen wetgevend initiatief van de Vlaamse overheid vereisen.

Overzicht van de omgezette Europese richtlijnen (stand op 1 september 2010)

Ref.	Publicatie-datum	Titel richtlijn	Ref. Publicatieblad
75/0439	25.07.75	Richtlijn van de Raad van 16 juni 1975 inzake de verwijdering van afgewerkte olie	PBL 194 p. 31
75/0440	25.07.75	Richtlijn van de Raad van 16 juni 1975 betreffende de vereiste kwaliteit van het oppervlaktewater dat is bestemd voor de productie van drinkwater in de Lidstaten (wordt d.d. 22/12/2007 opgeheven en vervangen door RL 2000/60)	PBL 194 p. 34
75/0442	25.07.75	Richtlijn van de Raad van 15 juli 1975 betreffende afvalstoffen (is opgeheven en vervangen door gecodificeerde versie RL 2006/12/EG)	PBL 194 p. 47
76/0160	05.02.76	Richtlijn van de Raad van 8 december 1975 betreffende de kwaliteit van het zwemwater (wordt opgeheven per 31.12.2014; zodra VR alle nodige wettelijke, bestuursrechtelijke en praktische maatregelen heeft genomen om aan RL 2006/7 te voldoen, is RL 2006/7 van toepassing en vervang zij Richtlijn 76/160/EEG)	PBL 31 p. 1
76/0403	26.04.76	Richtlijn van de Raad van 6 april 1976 betreffende de verwijdering van polychloorbifenylen en polychloortefenylen [sedert 16.09.96 vervangen door Richtlijn 96/59]	PBL 108 p. 41
76/0464	18.05.76	Richtlijn van de Raad van 4 mei 1976 betreffende de verontreiniging veroorzaakt door bepaalde gevaarlijke stoffen die in het aquatisch milieu van de Gemeenschap worden geloosd (is opgeheven en vervangen door gecodificeerde versie RL 2006/11/EG; wordt ingetrokken d.d. 22/12/2013, met uitzondering van artikel 6, dat d.d. 22/12/2000 is ingetrokken)	PBL 129 p. 23
78/0176	26.02.78	Richtlijn van de Raad van 20 februari 1978 betreffende de afvalstoffen afkomstig van de titaandioxyde-industrie	PBL 54 p. 19
78/0319	31.03.78	Richtlijn van de Raad van 20 maart 1978 betreffende toxische en gevaarlijke afvalstoffen [sedert 12.12.93 vervangen door Richtlijn 91/869]	PBL 84 p. 49
78/0659	14.08.78	Richtlijn van de Raad van 18 juli 1978 betreffende de kwaliteit van zoet water dat bescherming of verbetering behoeft teneinde geschikt te zijn voor het leven van vissen (is opgeheven en vervangen door gecodificeerde versie RL 2006/44/EG nog niet gepubliceerd; wordt ingetrokken d.d. 22/12/2013)	PBL 222 p. 1
79/0869	29.10.79	Richtlijn van de Raad van 9 oktober 1979 inzake de meetmethoden en de frequentie van de bemonstering en de analyse van het oppervlaktewater dat bestemd is voor de productie van drinkwater in de Lid-Staten (wordt ingetrokken d.d. 22/12/2007)	PBL 271 p. 44
79/0923	10.11.79	Richtlijn van de Raad van 30 oktober 1979 inzake de vereiste kwaliteit van schelpdierwater (wordt ingetrokken d.d. 22/12/2013)	PBL 81 p .47
80/0068	26.01.80	Richtlijn van de Raad van 17 december 1979 betreffende de bescherming van het grondwater tegen verontreiniging veroorzaakt door de lozing van bepaalde gevaarlijke stoffen (wordt ingetrokken d.d. 22/12/2013)	PBL 20 p. 43

80/0778	30.08.80	Richtlijn van de Raad van 15 juli 1980 betreffende de kwaliteit van voor menselijke consumptie bestemd water (is ten gevolge van de inwerkingtreding en omzetting van Richtlijn 98/83 met ingang van 25 december 2003 opgeheven)	PBL 229 p. 11
80/0779	30.08.80	Richtlijn van de Raad van 15 juli 1980 betreffende de grens- en richtwaarden van de luchtkwaliteit voor zwaveldioxyde en zwevende deeltjes (ingetrokken per 01/01/2005; vervangen door RL 1999/30/EG)	PBL 229 p. 30
82/0176	27.03.82	Richtlijn van de Raad van 22 maart betreffende de grenswaarden en kwaliteitsdoelstellingen voor kwiklozingen afkomstig van de sector elektrolyse van alkalichloriden	PBL 81 p. 29
82/0501	05.08.82	Richtlijn van de Raad van 24 juni 1982 inzake de risico's van zware ongevallen bij bepaalde industriële activiteiten	PBL 230 p. 1
82/0883	31.12.82	Richtlijn van de Raad van 3 december 1982 betreffende de voorschriften voor het toezicht op en de controle van de milieus die betrokken zijn bij de lozing van de titaandioxyde-industrie	PBL 378 p. 1
82/0884	31.12.82	Richtlijn van de Raad van 3 december 1982 betreffende een grenswaarde van de luchtkwaliteit voor lood (ingetrokken per 01/01/2005; vervangen door RL 1999/30/EG)	PBL 378 p. 15
83/0029	03.02.83	Richtlijn van de Raad van 24 januari 1983 tot wijziging van Richtlijn 78/176/EEG betreffende afvalstoffen afkomstig van de titaandioxyde-industrie	PBL 32 p. 28
83/0513	24.10.83	Richtlijn van de Raad van 26 september 1983 betreffende de grenswaarden en kwaliteitsdoelstellingen voor lozingen van cadmium	PBL 291 p. 1
84/0156	17.03.84	Richtlijn van de Raad van 8 maart 1984 betreffende de grenswaarden voor kwiklozingen in het aquatisch milieu afkomstig van andere sectoren dan de electrolyse van alkalichloriden	PBL 74 p. 49
84/0360	16.07.84	Richtlijn van de Raad van 28 juni 1984 betreffende de bestrijding van door industriële inrichtingen veroorzaakte luchtverontreiniging (is ingetrokken per 30/10/2007; vervangen door RL 96/61)	PBL 188 p. 20
84/0491	17.10.84	Richtlijn van de Raad van 9 oktober 1984 betreffende de grenswaarden en kwaliteitsdoelstellingen voor de lozing van hexachloorcyclohexaan	PBL 274 p. 11
84/0631	13.12.84	Richtlijn van de Raad van 6 december 1984 betreffende toezicht en controle in de Gemeenschap op de grensoverschrijdende overbrenging van gevaarlijke afvalstoffen [sedert 06.05.94 opgeheven door Verordening van 01.02.93]	PBL 326 p. 31
85/0203	27.03.85	Richtlijn van de Raad van 7 maart 1984 inzake luchtkwaliteitsnormen voor stikstofdioxyde (wordt ingetrokken per 01/01/2010; vervangen door RL 1999/30/EG)	PBL 87 p. 1
85/0337	05.07.85	Richtlijn van de Raad van 27 juni 1985 betreffende de milieu-effectbeoordeling van bepaalde openbare en particuliere projecten	PBL 175 p. 40
85/0411	30.08.85	Richtlijn van de Commissie van 25 juli 1985 tot wijziging van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad inzake het behoud van de vogelstand	PBL 233 p. 33

86/0278	04.07.86	Richtlijn van de Raad van 12 juni 1986 betreffende de bescherming van het milieu, in het bijzonder de bodem, bij gebruik van zuiveringsslib in de landbouw	PBL 181 p. 6
86/0280	04.07.86	Richtlijn van de Raad van 12 juni 1986 betreffende grenswaarden en kwaliteitsdoelstellingen voor lozingen van bepaalde onder lijst I van de bijlage van Richtlijn 76/464/EEG vallende gevaarlijke stoffen	PBL 181 p. 16
87/0101	12.02.87	Richtlijn van de Raad van 22 december 1986 tot wijziging van RLR 75/349 inzake de verwijdering van afgewerkte olie	PBL 42 p. 43
7/0216	28.03.87	Richtlijn van de Raad van 19 maart 1987 tot wijziging van Richtlijn 82/501/EEG inzake de risico's van zware ongevallen bij bepaalde industriële activiteiten	PBL 85 p. 36
87/0217	28.03.87	Richtlijn van de Raad van 19 maart 1987 inzake voorkoming en vermindering van verontreiniging van het milieu door asbest	PBL 85 p. 40
88/0347	25.06.88	Richtlijn van de Raad van 16 juni 1988 tot wijziging van bijlage II van Richtlijn 86/280/EEG betreffende grenswaarden en kwaliteitsdoelstellingen voor lozingen van bepaalde onder lijst I van de bijlage van Richtlijn 76/464/EEG vallende gevaarlijke stoffen	PBL 158 p. 35
88/0609	07.12.88	Richtlijn van de Raad van 24 november 1988 inzake beperking van de emissies van bepaalde stoffen in de lucht door grote stookinstallaties (ingetrokken met ingang van 27/11/2002; vervangen door RL 2001/80)	PBL 336 p. 1
88/0610	07.12.88	Richtlijn van de Raad van 24 november 1988 tot wijziging van Richtlijn 82/501/EEG inzake de risico's van zware ongevallen bij bepaalde industriële activiteiten	PBL 336 p. 14
89/0369	14.06.89	Richtlijn van de Raad van 8 juni 1989 ter voorkoming van door nieuwe installaties voor de verbranding van stedelijk afval veroorzaakte luchtverontreiniging	PBL 196 p. 32
89/0427	14.07.89	Richtlijn van de Raad van 21 juni 1989 tot wijziging van Richtlijn 80/779/EEG betreffende de grenswaarden en richtwaarden van de luchtkwaliteit voor zwaveldioxyde en zwevende deeltjes (ingetrokken per 01/01/2005; vervangen door RL 1999/30/EG)	PBL 201 p. 53
89/0428	14.07.89	Richtlijn van de Raad van 21 juni 1989 tot vaststelling van de procedure voor de harmonisering van de programma's tot vermindering en uiteindelijke algehele opheffing van de verontreiniging door afval van de titaandioxyde-industrie [vernietigd door Arrest Hof van Justitie dd. 11.06.91 en vervangen door Richtlijn 92/112]	PBL 201 p. 56
89/0429	15.07.89	Richtlijn van de Raad van 21 juni 1989 ter voorkoming van door bestaande installaties voor de verbranding van stedelijk afval veroorzaakte luchtverontreiniging	PBL 203 p. 50
90/0219	08.05.90	Richtlijn van de Raad van 23 april 1990 inzake het ingeperkt gebruik van genetisch gemodificeerde micro-organismen (quasi helemaal gewijzigd door richtlijn 98/81/EG).	PBL 117 p. 1
90/0220	08.05.90	Richtlijn van de Raad van 23 april 1990 inzake de doelbewuste introductie van genetisch gemodificeerde organismen in het milieu (per 17 oktober 2002 opgeheven door richtlijn 2001/18).	PBL 117 p. 15

90/0313	23.06.90	Richtlijn van de Raad van 7 juni 1990 inzake de vrije toegang tot milieu-informatie (is opgeheven ingevolge richtlijn 2003/4/EG per 14.2.2005)	PBL 158 p. 56
90/0415	18.08.90	Richtlijn van de Raad van 27 juli 1990 tot wijziging van bijlage II bij Richtlijn 86/280/EEG betreffende grenswaarden en kwaliteitsdoelstellingen voor lozingen van bepaalde onder lijst I van de bijlage bij Richtlijn 76/464/EEG vallende gevaarlijke stoffen	PBL 219 p. 49
90/0667	27.12.90	Richtlijn van de Raad van 27 november 1990 tot vaststelling van gezondheidsvoorschriften voor de verwijdering en verwerking van dierlijke afvallen, voor het in de handel brengen van dierlijke afvallen en ter voorkoming van de aanwezigheid van ziekteverwekkers in diervoeders van dierlijke oorsprong (vissen daaronder begrepen) en tot wijziging van Richtlijn 90/425/EEG	PBL 363 p. 51
91/0156	26.03.91	Richtlijn van de Raad van 18 maart 1991 tot wijziging van Richtlijn 75/442/EEG van de Raad van 15 juli 1975 betreffende afvalstoffen	PBL 78 p. 32
91/0157	26.03.91	Richtlijn van de Raad van 18 maart 1991 inzake batterijen en accu's die gevaarlijke stoffen bevatten (wordt opgeheven per 26.9.2008)	PBL 78 p. 38
91/0244	08.05.91	Richtlijn van de Commissie van 6 maart 1991 tot wijziging van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad inzake het behoud van de vogelstand	PBL 115 p. 41
91/0271	30.05.91	Richtlijn van de Raad van 21 mei 1991 inzake de behandeling van stedelijk afvalwater	PBL 135 p. 40
91/0676	31.12.91	Richtlijn van de Raad van 12 december 1991 inzake de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen	PBL 375 p. 1
91/0689	31.12.91	Richtlijn van de Raad van 12 december 1991 betreffende gevaarlijke afvalstoffen	PBL 377 p. 20
91/0692	31.12.91	Richtlijn van de Raad van 23 december 1991 tot standaardisering en rationalisering van de verslagen over de toepassing van bepaalde richtlijnen op milieugebied	PBL 377 p. 48
92/0043	22.07.92	Richtlijn van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde fauna en flora	PBL 206 p.7
92/0072	13.10.92	Richtlijn van de Raad van 21 september 1992 betreffende de verontreiniging van de lucht door ozon (met ingang van 9 september 2003 ingetrokken, vervangen door RL 2002/3/EG)	PBL 297 p. 1
92/0112	31.12.92	Richtlijn van de Raad van 15 december 1992 tot vaststelling van de procedure voor de harmonisatie van de programma's tot vermindering en uiteindelijke algehele opheffing van de verontreiniging door afval van de titaandioxyde-industrie	PBL 409 p. 11
93/0076	22.09.93	Richtlijn van de Raad van 13 september 1993 tot beperking van kooldioxide-emissies door verbetering van de energie-efficiëntie (SAVE)	PBL 237 p. 28
94/0015	22.04.94	Richtlijn van de Commissie van 15 april 1994 betreffende aanpassing voor de eerste maal, van de technische vooruitgang van Richtlijn 90/220	PBL 103 p. 20

94/0024	30.06.94	Richtlijn van de Raad van 8 juni 1994 tot wijziging van bijlage II bij Richtlijn 79/409/EEG inzake het behoud van de vogelstand	PBL 164 p. 9
94/0031	02.07.94	Richtlijn van de Raad van 27 juni 1984 tot wijziging van Richtlijn 91/689/EEG betreffende gevaarlijke afvalstoffen	PBL 168 p. 28
94/0051	18.11.94	Richtlijn van de Commissie van 7 november 1994 betreffende aanpassing aan de technische vooruitgang van Richtlijn 90/219/EEG van de Raad inzake het ingeperkt gebruik van genetisch gemodificeerde micro-organismen	PBL 297 p. 29
94/0062	31.12.94	Richtlijn van het Europees parlement en de Raad van 20 december 1994 betreffende verpakking en verpakkingsafval	PBL 365 p. 10
94/0063	31.12.94	Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad van 2 december 1994 betreffende de beheersing van de uitstoot van vluchtige organische stoffen (VOS) als gevolg van de opslag en de distributie van benzine vanaf terminals naar benzinestations	PBL 365 p. 24
94/0066	24.12.94	Richtlijn van de Raad van 15 december 1994 tot wijziging van Richtlijn 88/609/EEG inzake beperking van de emissies van bepaalde verontreinigende stoffen in de lucht door grote stookinstallaties (ingetrokken met ingang van 27/11/2002; vervangen door RL 2001/80)	PBL 337 p. 83
94/0067	31.12.94	Richtlijn van de Raad van 16 december 1994 betreffende verbranding van gevaarlijke afvalstoffen	PBL 365 p. 34
96/0059	24.09.96	Richtlijn van de Raad van 16 september 1996 betreffende de verwijdering van polychloorbifenylen en polychloorterfenylen (PCB's/PCT's)	PBL 243 p. 31
96/0062	21.11.96	Richtlijn van de Raad van 27 september 1996 inzake de beoordeling en het beheer van de luchtkwaliteit	PBL 296 p. 55
96/0082	14.01.97	Richtlijn van de Raad van 9 december 1996 betreffende de beheersing van de gevaren van zware ongevallen waarbij gevaarlijke stoffen zijn betrokken	PBL 10 p. 13
97/0011	14.03.97	Richtlijn van de Raad van 3 maart 1997 tot wijziging van Richtlijn 85/337/EEG betreffende de milieu-effectbeoordeling van bepaalde openbare en particuliere projecten	PBL 73 p. 5
97/0016	06.05.97	Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad van 10 april 1997 betreffende de beperking van het op de markt brengen en het gebruik van hexacloorethaan	PBL 116 p. 31
97/0035	27.06.97	Richtlijn van de Commissie van 18 juni 1997 houdende tweede aanpassing van de vooruitgang van de techniek van Richtlijn 90/220	PBL 169 p. 72
99/0049	13.08.97	Richtlijn van de Commissie van 29 juli 1997 tot wijziging van Richtlijn 79/409 van de Raad inzake het behoud van de vogelstand	
97/0062	08.11.97	Richtlijn van de Raad van 27 oktober 1997 tot aanpassing van de technische en wetenschappelijke voortuitgang van Richtlijn 92/43	PBL 305 p. 42
98/0015	07.03.98	Richtlijn van de Commissie van 27 februari 1998 houdende wijziging van Richtlijn 91/271 ten aanzien van enkele in bijlage I vastgestelde voorschriften	PBL 67 p. 29
98/0083	05.12.98	Richtlijn van de Raad van 3.11.98 houdende herziening van richtlijn 80/779 i.v.m. de kwaliteit van voor menselijke consumptie bestemd water	PBL 330

99/0013	29.03.99	Richtlijn van de Raad van 11 maart 1999 inzake de beperking van emissie van vluchtige organische stoffen ten gevolge van het gebruik van organische oplosmiddelen bij bepaalde werkzaamheden en in installaties	PBL 85 p. 1
99/0030	29.06.99	Richtlijn van de Raad van 22 april 1999 betreffende de grenswaarden voor zwaveldioxide, stikstofdioxide en stikstofoxiden, zwevende deeltjes en lood in de lucht	PBL 163 p. 41
99/0031	16.07.99	Richtlijn van de Raad van 26 april 1999 betreffende het storten van afvalstoffen	PBL 182 p. 1
99/0032	11.05.99	Richtlijn van de Raad van 26 april 1999 betreffende een vermindering van het zwavelgehalte van bepaalde vloeibare brandstoffen en tot wijziging van Richtlijn 93/0012	PBL 121 p. 13
00/0053	21.10.00	Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad van 18 september 2000 betreffende autowrakken	PBL 269 p. 34
00/0059	28.12.00	Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad van 27. November 2000 betreffende havenontvangstvoorzieningen voor scheepsafval en ladingresiduën	PBL 332 p.81
00/0060	22.12.00	Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2000 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid	PBL 327 p. 1
00/0069	13.12.00	Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad van 16 november 2000 betreffende grenswaarden voor benzeen en koolmonoxide in de lucht	PBL 313 p.12
00/0076	28.12.00	Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad van 4 december 2000 betreffende de verbranding van afval	PBL 332 p. 91
01/0018	17.04.01	Richtlijn van het europees Parlement en de Raad van 12 maart inzake de doelbewuste introductie van genetisch gemodificeerde organismen in het milieu en tot intrekking van Richtlijn 90/220 van de Raad	PBL 106 p. 1
01/0080	27.11.01	Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2001 inzake de beperking van de emissiesvan bepaalde verontreinigende stoffen in de lucht door grote stookinstallaties	PBL 309 p.1
01/0081	27.11.01	Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad van 23.10.2001 inzake nationale emissieplafonds voor bepaalde luchtverontreinigende stoffen	PBL 309 p. 22
02/003	09.03.02	Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad van 12 februari 2002 betreffende ozon in de lucht	PBL 67 p.14
02/0004	14.02.03	Richtlijn van het EP/R van 28.1.03 betreffende de vrije toegang tot de milieu-informatie	PBL41
02/0049	18.07.02	Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad van 25 juni 2002 inzake de evaluatie en de beheersing van omgevingslawaai	PBL 189 p.12
02/0096	13.02.03	Richtlijn van het EP/R van 27.3.03 betreffende afgedankte elecktrische en electronische apparatuur	PBL 37
03/0087	25.12.03	Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad van 13.3.03 tot vaststelling van een regeling voor broeikasfasemissierechten binnen de Gemeenschap en tot wijziging van Richtlijn 96/61	PBL 275

03/0035	25.06.03	Richtlijn van het EP/R van 26.5.03 tot voorziening in inspraak van het publiek in de opstelling van bepaalde	PBL 157
		plannen en programma's betreffende het milieu , en met betrekking tot inspraak van het publiek en toegang tot de rechter en wijziging RL 95/337 en 91/61	
04/0035	30.04.04	Richtlijn van het EP/R betreffende Milieu-aansprakelijkheid i.v.m. het voorkomen en herstellen van milieuschade	PBL 143
04/0042	30.04.04	Richtlijn van het EP/R van 21 april 2004 beperking tot wijziging van Richtlijn 99/13 (VOS)	PBL 143
04/0101	13.11.04	Richtlijn van EP/R tot wijziging van Richtlijn 2003/87	PBL 275
04/0107	15.12.04	Richtlijn van het EP/Raad van 5 december 2004betreffende arseen, cadmium, kwik, nikkel en polycyclische aromatische koolwaterstoffen in de lucht	PBL 23
06/0007	04.03.06	Richtlijn van EP/R betreffende het beheer van de zwemwaterkwaliteit en tot intrekking van richtlijn 76/160/EEG	PBL 64
06/0011	04.03..06	Richtlijn van EP/R van 15 februari 2006 betreffende de verontreiniging veroorzaakt door bepaalde gevaarlijke stoffen die in het aquatisch milieu van de gemeenschap worden geloosd (gecodificeerde versie)	PBL 64
06/0012	27.04.06	Richtlijn van het EP/R 5 april 2006 betreffende afvalstoffen (gecodificeerde versie)	PBL 114
06/0021	11.04.06	Richtlijn van het EP/R betreffende het beheer van afvalstoffen van de winningindustrieën	PBL 102
06/44	25.09.06	Richtlijn van EP/R van 12 december 2006 betreffende kwaliteit van zoet water dat bescherming of verbetering behoeft teneinde geschikt te zijn voor het leven van vissen (gecodificeerde versie)	PBL 264
06/113	27.12.06	Richtlijn inzake de vereiste kwaliteit van schelpdierwater (gecodificeerde versie)	PBL 376

01/0042	21.07.01	Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad van 27 Juni 2001 betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's	PBL 197 p. 30
04/0012	18.02.04	Richtlijn van het EP/R tot wijziging van Richtlijn 94/62 (verpakkingsafval)	PBL 47
05/0020	09.03.05	Richtlijn van van EP/R betreffende verpakking en verpakkingsafval	PBL 70
06/66	26.09.06	Richtlijn van het EP/R inzake batterijen en accu's, alsook gebruikte batterijen en accu's	PBL 266
07/0071	14.12.07	Richtlijn van de commissie van 13 december 2007 houdende wijziging van bijlage II van Richtlijn 2000/59/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende havenontvangstvoorzieningen voor scheepsafval en ladingresiduen	PBL 329
08/0101	13.01.09	Richtlijn tot wijziging van richtlijn 2003/87/EG teneinde ook luchtvaartactiviteiten op te nemen in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap	PBL 26
06/0118	27.12.06	Richtlijn van EP/R betreffende de bescherming van het grondwater tegen verontreiniging en achtergang van de toestand.	PBL 372
07/0060	6.11.07	Richtlijn van het Europees parlement en de raad over beoordeling van overstromingsrisico's	PBL 228
08/0001	29.1.2008	Richtlijn 2008/1/EG van het EP /R inzake geïntegreerde preventie en bestrijding van verontreiniging (gecodificeerde versie)	PBL 24
08/0099	26.12.08	Richtlijn inzake de bescherming van het milieu door middel van het strafrecht	PBL 328
09/0147	26.1.2010	Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand	PBL 20

Overzicht van de nog om te zetten Europese richtlijnen (stand op 1 september 2010)

Ref.	Publicatie-datum	Titel richtlijn	Ref. Publicatieblad
06/0123	27.12.06	Richtlijn van EP/R betreffende diensten op de interne markt	PBL 376
07/0002	25.04.07	Richtlijn van 14 maart 2007 van het EP/PR tot oprichting van een infrastructuur voor ruimtelijke informatie in de Gemeenschap (Inspire)	PBL 108
08/0050	11.06.08	Richtlijn van 20 mei 2008 van het Europees parlement en de Raad. van 20 mei 2008. betreffende de luchtkwaliteit en schonere lucht voor Europa	PBL 152
08/0056	25.6.08	Richtlijn van het Europees parlement en de raad van 17 juni 2008 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het beleid ten aanzien van het mariene milieu (Kaderrichtlijn mariene strategie)	PBL 164
708/2007	28.06.07	Verordening inzake het gebruik van uitheemse en plaatselijk niet-voorkomende soorten in aquacultuur	PBL 168
08/0098	22.11.08	Richtlijn betreffende afvalstoffen	PBL 312
08/0105	24.12.08	Richtlijn inzake milieukwaliteitsnormen op het gebied van het waterbeleid tot wijziging en vervolgens intrekking van de Richtlijnen 82/176/EEG, 83/513/EEG, 84/156/EEG, 84/491/EEG en 86/280/EEG van de Raad, en tot wijziging van Richtlijn 2000/60/EG	PBL 348
09/0028	05.06.09	Richtlijn van het EP/R ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en houdende wijziging en intrekking van Richtlijn 2001/77/EG en Richtlijn 2003/30/EG	PBL 140
09/0029	05.06.09	Richtlijn van het EP/R tot wijziging van Richtlijn 23 april 2009 tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG teneinde de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten van de Gemeenschap te verbeteren en uit te breiden	PBL 140
09/0031	05.06.09	Richtlijn van het EP/R betreffende de geologische opslag van kooldioxide en tot wijziging van Richtlijn 85/337/EEG van de Raad, de Richtlijnen 2000/60/EG, 2001/80/2004/35/EG, 2006/12/EG en 2008/1/EG en Verordening (EG) nr. 1013/2006 van het EP/R	PBL 140
09/0033	15.5.09	Richtlijn van het EP/R inzake de bevordering van schone en energiezuinige wegvoertuigen	PBL 120
08/112	23.12.08	Richtlijn van het EP/R tot wijziging van de Richtlijnen 76/768/EEG, 88/378/EEG en 1999/13/EG van de Raad en de Richtlijnen 2000/53/EG, 2002/96/EG en 2004/42/EG van het EP/R teneinde ze aan te passen aan Verordening (EG) nr. 1272/2008 betreffende de indeling, etikettering en verpakking van stoffen en mengsels	PBL 345
09/0090	1.8.2009	Richtlijn 2009/90/EG van de Commissie van 31 juli 2009 tot vaststelling van technische specificaties voor de chemische analyse en monitoring van de watertoestand krachtens Richtlijn 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad	PBL 201
09/0126	31.10.2009	Richtlijn van het EP/R van 21 oktober 2009 inzake fase II-benzinedampterugwinning tijdens het bijtanken van motorvoertuigen in benzinestations	PBL 285,

09/128	24.11.2009	Richtlijn 2009/128/EG van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 tot vaststelling van een kader voor communautaire actie ter verwezenlijking van een duurzaam gebruik van pesticiden	PBL 309
10/31	18.6.2010	Richtlijn 2010/31/EU van EP/R van 19 mei 2010 betreffende de energieprestatie van gebouwen	PBL 153